Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 153 (5103). | ЕРА, 23 декабрь 1971 шу. | Мах 2 кеп. | Газет арадувл 1923 шера денз

Парте Нохч-ГІалгІай областной комитета IV пленумах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

Укх деношка КПСС Нохч-ГІалгІай обкома йиълагІа пленум хилар. Пленумо йийцар «1971 — 1975 шерашка Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен пхе шера планахи 1972 шера Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен планахи» йолча республика Госплана председатела Е. В. Брыксина а, «1972 шера йолча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджетахи 1970 шера республика бюджет кхоачашъярахи» йолча республика финансай министра П. Я. Гуреева а докладаш.

Цу дешаех йолча пренеех къамаьлаш дир новкъосташа: КПСС Шаьла райкома хьалхарча секретара А. Ч. Осмаева, республика халкъа тІахьожама комитета председатела Р. А. Саламовас, КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара Ю. В. Сухорукова, республика юрта боахама министра И. В. Полушкина, моттигерча промышленноста министра Б. М. Бузуртанова.

Цу дешах лаьца къамаьл дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара нов. С. С. Апряткина.

1972 — 1975 шерашка Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера план, 1972 шера Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен план, 1972 шера йола Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджет керттерча даькъе къоабалъеш бола соцам тІаийцар пленумо.

Пленуме хилар КПСС ЦК инструктор нов. А. М. Васильев.

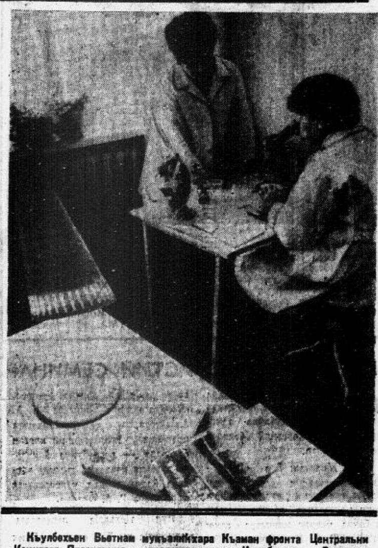
АДЖАРСКИ АССР. Макроцентрус — из дуккхача сомий бешамаш лелаераша доттагІал лелалеш йола садоалла хІама я. Сомий лакха хьувкъам кхебара зуламдергех — малх боалехьарча сомбуаргех лорабе беза сом. Циггача сага оарцагІйогІа макроцентрус. Къахетам боацаш хІалакью цо зуламдерг.

Юртбоахамерча зуламдергашца доаттабеча къовсама биологически метод тІа-тІа шерагІа юкъекхухь республикерча боахамашка. Цу гІулакха новкъостал ду Хелвачаурски районерча Ангиса яхача юртарча лабораторе коллективо. Укхаза къаьсттача помещенешка яла пайдане садоахка хІамаш. Эггара хьалха оарц ма даьллиге а арахец уж сомий гаьнашта лазар хиннача зоне.

Массе тайпарча садоахкача хІамаех боала пайда Іомабеш ба биологаш, сомий бешамашкеи термостаташкеи ебаю уж. 1971 шера цитрусовии сомийн бешамий 600 совгІача гектара тІа арахийцаяр лабораторе тайп-тайпара пайдане садоахка хІамаш, — хьувкъам дика хилар.

СУРТА ТІА: лабораторе — юртбоахама Іилмай кандидат Т. Тимофееван (аьттехьа) йоккхагІйола лаборантка И. Кацараван.

Н. Анастасьева сурт.
ТАСС фотохроника.



Нохч-ГІалгІай АССР Лакххехьарча Совета шоллагІа сесси

Укх деношка Нохч-ГІалгІай АССР пхезлагІча хержача Лакхехьарча Совета шоллагІа сесси хилар.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета председатела депутата Р. С. Ахматовай предложенегІа шоллагІа сесси хинначул тІехьагІа кхелхача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутата Л. Н. Лазуткина сийна хьалгІайттар сессе дакъа лоацаш хиннараш.

Сессе дийцар ер дешаш:

1971—1975 шерашка Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен пхе шера планахи 1972 шера халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен планахи;

1972 шера йолча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджетахи 1970 шерара Нохч-ГІалгІай АССР бюджет кхоачашъярахи;

«Къахьегамхой депутатий районни Советахи», «Къахьегамхой депутатий городской, городерча районни Советахи» долча Нохч-ГІалгІай АССР законий проектех;

Лакхехьарча Совета хьалхара сесси хинначул тІехьагІа Лакхехьарча Совета Президиумо тІаийдаь Указаш чІоагІдарах.

Ден повестка хьалхарча дешах — «1971—1975 шерашка Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен пхе шера планахи 1972 шера Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен планахи» доклад йир республика Министрий Совета председатела депутата Р. В. Вахаева. ШоллагІча дешах — «1972 шера йолча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджетахи 1970 шерара Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи» доклад йир финансай министра депутата П. Я. Гуреева.

Цу шинна а докладах йолча пренеех къамаьлаш дир: къахьегамхой депутата Грозненски городской совета исполкома председатела заместитела Л. Д. Магомадова, къахьегамхой депутатий МалгІабика городской исполкома председатела Б. З. Ахилгова, Старогрозненски бурувдеттара балхий управлене бурув деттача мастера депутата В. П. Слесарева, Грозненски района Старосунженски юрта исполкома председатела депутата А. Х. Абдулкаримова, республика унахцІено лоаяра министра депутата М. Т. Индербиева, Грозненски вагонни депо бригадира депутата Т. И. Аксюкова, Шаьла района XX партсъезда цІерагІча колхоза председатела депутата А. А. Вахидова, В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода технологически установка оператора депутата Н. С. Астахова, къахьегамхой депутатий Наьсарен районни Совета исполкома председатела Х. Х. Плиева, республика просвещене министра депутата М. У. Умарова, № 7 йолча СМУ бригадира депутата Ш. Хаджиева.

Лакхехьарча Совето массаза раьза а волаш тІаийцар:

1971—1975 шерашка Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен пхе шера планах дола Нохч-ГІалгІай АССР Закон;

1972 шера Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен планах дола Закон;

1972 шерарча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджетах дола Нохч-ГІалгІай АССР Закон;

1970 шера Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет чІоагІъеш бола Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета соцам.

Цул тІехьагІа сессе ладийгІар «Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий районни Советахи къахьегамхой депутатий городской городерча районни Советахи» долча Нохч-ГІалгІай АССР Законий проектах йолча Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела депутата К. Н. Оздоева докладага.

Цу дешах йолча пренеех къамаьлаш дир: законодательни предположеней комиссе председатела, къахьегамхой депутатий Советий Гудермесски исполкома председатела депутата У. А. Исмаилова, къахьегамхой депутатий Советий Советски райисполкома председатела Е. К. Мажитовас, КПСС Ножай-Юрта райкома хьалхарча секретара депутата В. А. Янгульбаева, къахьегамхой депутатий Советий Шелковской райисполкома председатела В. П. Земскова, къахьегамхой депутатий Советий Сунженский райисполкома председатела С.-Г. С. Котиева.

Массава а раьза а волаш тІаийцар Лакхехьарча Совето Нохч-ГІалгІай АССР районни Советахи Нохч-ГІалгІай АССР городской, городерча районни Советахи дола Нохч-ГІалгІай АССР законаш. Иштта тІаийцар Лакхехьарча Совето уж законаш кхоачашде доаладарах бола соцам а.

Хьалхара сесси хинначул тІехьагІа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо тІаийдаь Указаш чІоагІдарах доклад йир Лакхехьарча Совета Президиума бехктокхамеча секретара депутата Г. В. Склокина. Массава раьза а волаш уж указаш чІоагІ а деш сессе соцам бир. Нохч-ГІалгІай Конституце (керттерча закона) 63-ей 65-ей статьяш хувца а хувцаш коммунальни боахама министерствах Нохч-ГІалгІай АССР жилищно-коммунальни боахама министерство е а. Нохч-ГІалгІай АССР Конституци (керттерча закона) 44 статья хувцей тІатохамаш дей.

Депутат Дурдиев Яхьъяй Шамал Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета юртбоахама йолча массазарча комиссе председателла хержар Лакхехьарча Совето.

Сессе балхах йолча отчета кепатохаргья.

Къулбехьен Вьетнам мукъаьлкхара Къаман фронта Центральни Комитета Президиума председателага, Къулбехьен Вьетнама Ханна йолча революционни правительства Консультативни совета председателага доктарага Нгуен Хыу ТХОГА.

Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительства председателага доктарага Хюинь Тан ФАТАГА

Къулбехьен Вьетнам мукъаьлкхара Къаман фронт хьаяь сийлахь шу дузача дийнахь дег тІара ловца а боаккх оаха, дІайха моаршал а дойт НФОЮВ Центральни Комитетага, Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительствага, Къулбехьен Вьетнама къовсам лоаттабеча дерригача халкъага. Цхьайтта шу хьалхагІа хьахиннача Къаман кортамукъален фронто Къулбехьен Вьетнама халкъ вІашатІехьдоахен цунна кулгалдун низ ше хиларах тарра хадданза хьаллоаттаду из американски империалисташтен халкъа духьаларча сайгонски режиман духьал, ший лаьттан тІа да хилара йола бокъо бахьан долаш цо лоаттабеча турпалча къовсаме.

Дегаш гІоздаьнна хьеж советски нах цхьатарра турпалал, дезал, юха ца доалаш ший бакъ гІулакх котдаккха лаьрхІа ше хилар гойтача къулбехьен вьетнамски халкъо лоаттабеча къовсамга. Интернационализман теІадаь доахкача халкъаша лоаттабеча къаман - кортамукъален къовсамцарча солидарностен ленински принципашта тешаме йолча КПСС ЦК-ас, Советски правительства, дерригача советски халкъо хадданза массе оагІорахьара хьаллоац Индокитая халкъаш империалистически агресси юхатохара гІулакха.

Советски Союзо хоадамболлаш хьаллоац вьетнамски дош къостадара кхетамеи нийсеи лард йола Къулбехьен Вьетнама Ханна йолча революционни правительства ворхІ пунктах латта предложенеш. Советски наха дег тІара гоамъенна бехке ю Индокитаера интервенци «соцаеш я» США яхаш дувцача хабараща дуней общественность тувлае гІертача США доаллеча гІозараша моттийта лелаю маневраш. Факташа тешал ду. Индокитая проблемаш герза низаца къоастае ше гІертачара американски военщина хІанз а юхаяланза хилара. Цхьабакъда, е бомбашца а снарядашца а, е тІема «вьетнамизаци яра» яьссача политика новкъосталца а американски агрессорий вІаштІехьдаьнна а дац, ларг а дац шоаш лаьрхІа зуламе гІулакхаш кхоачашде.

Нагахьа санна США правительствана белггала машар хьашт дале, цо кхы цІаккха хьалхье а дергдоацаш сацийта деза Индокитая халкъий гІулакхашта агрессеца юкъе гІертилга; кхы хьеца болийташи цхьаккха тайпа условеш ца увттаеши арабаккха беза США-и цар цхьоагІонхойи бІу; Вьетнама Демократически Республика суверенитетан кхерамзленнен гІожагІча тайпара тІаккхувдилга, гоама, ший халкъ доккха йола шоаш оттабаьрий режим Къулбехьен Вьетнама халкъа качйолла гІертилга дита деза. Шоай дерригга чухьара делаш, кхыча мехкашкахьара юкъе гІертилга доацаш, шоаш къестаде законни бокъо я Вьетнама, Лаоса, Камбоджа халкъий.

Турпалча Вьетнамаца шой солидарность хилар дІа а кхайкадеш, Советски Союза Коммунистически партена, Советски правительствана, дерригача советски халкъа доз американски империализма агрессена духьал, шоай даьхен паргІатон лоІамн бахьан долаш лоаттабеча къовсаме Къулбехьен Вьетнама Республика Къаман кортамукъален фронта Ханна йолча революционни правительства, вежарашха долча дерригача къулбехьен вьетнамски халкъа керда толамаш доахилга.

Даькъала хилда советски вьетнамски халкъашта юкъера лохаргдоаца доттагІали низ бола солидарности!

Л. БРЕЖНЕВ,
Н. ПОДГОРНЫЙ,
А. КОСЫГИН.

КХАЙ КУЛЬТУРА ЛАКХЪЯРА

Сунженски района «Победа» колхоза колхозхоша республика юртабоахама берригача къахьегамхошка даь

КХАЙКАРАЛ

Чакхдоалаш латт юртбоахама шу, кердача пятилетка хьалхара шу. Из дар вай, берригача советски наха а санна, КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяра, юртабоахама деррига доакъош дІахо айдара тІагІертта къовсам лоаттабаь шу.

Укх деношка вай анализ ю воаш хьийгача къих хьахиннарий, критически мах бу карагІдаьннарий, пайда эцанза йиса резерваш лех продукци дукхагІа яхараи из яккхарга дІабода мах лохбаран, пятилетка шоллагІчен дІахорчен шерашка чакхдоахаргдола гІулакхаш белгалду.

Масала, шера юкъера лаьрхІача доаккхаш дола ялат 20 процентал кІезигагІа доацаш алсамдала дезаш да. Дукха а дукхагІа йоахарг а я паччахьалкхенга йохкарг а я хьайбай продукташ, дулх 41 процент, тха 21 процент дукхагІа кийчдергда.

Из долла хІама де атта хургдац. Цхьабакъда, уж кхоачашдара реальни наькъаш бІаргагу вайна. Тхоай боахамга хьежача тха дог тийшад юртабоахама материально - технически база чІоагІъяра чакхдаха партеи правительстван оттадаь гІулакхаш а кхашкарен фермашкарен йоаха продукташ кийчъяра, плапал совгІа уж йохкарах стимулировани яра чІоагІа планаш а эффективни хиларах, советски юрта экономикеи культурен дегІаахара цар дика влияни еш хилара.

Вайна шаьра хов, белгалъяьча планий толам балга деррига а ма дарра а вайх, ялаташ кхедерий халача, цхьабакъда, сий долча къахьегамах, дас санна кхетамца лаьттан хІара гектарах пайда эцарах тийша долга.

Сага даа а тІадувха а лу лаьтта. Халкъо дукха ха хьалхагІа денз хестадеш хозахета оалаш дац: тхо кхоаба нана - лаьтта. Вай деррига рузкъа лаьттангара доалаш да. Цудухьа хІара ахархочо эггара чІоагІагІа лораду лаьтта, воІо даь санна йоакхо ю цун, долла хІама ду, цун беркат цІаккха кхоача ца а долийташ, алсамдахара. Вайна гаргара а деза а да паччахьалкхен низи чІоагІалеи, халкъа вахара хьал духдувла керттера хьаст ба лаьтта аьнна новкъоста Л. И. Брежнева колхозхой III Ерригсоюзни съезде аьнна дешаш.

Кхай культура лакха хилар — лаьттан хІара гектарах эффективно пайда эцарга, хьувкъам лакхбарга вугачарех эггара тешамегІа дола дІоагІа. Цунах тха дог тешаду тха тхоай практика. ХІара шера 3800 гектара тІа дІадийнача ялатий хІара гектара тІара 31—32 центнер йоаккх оаха.

Шеко яц, укхаза боккхача лоархІаме хиннар укх тІеххьарча шерашка боахама энерговооруженность лакхъялар, минеральни удобренеш алсамагІа лоаттаяр хинна хиларах. Цхьабакъда, кхы цул кІезигагІча лоархІаме доацаш хиннад цу дерригача шерашка тха специалистаща, механизатораша, берригача колхозхоша кулг вІашка ца дуллаш лаьттан тІа порядок оттаяра къахьийга, цун беркат лакхдара новкъостал даь хилар а. Цудухьа тха керттердар вІаштІехьдаьлар — хьувкъам цІаккха а лохлац. Кхыметтел йокъал лаьттача укх шера а юкъера лаьрхІача 31,6 центнер ялата яьккхай хІара гектара тІара.

Лаьтта доадац ахархочо ший йоакхо яр, цо хьийга къа, тІадахийта хьинар. Ховш ма дарра, хьувкъам лакхбаларга хьежжа дукхагІа хьаувла лаьттанцара хьоаналаш. Уж юхаметтаоттаяр, алсамъяхар — ахархочун керттера гІулакх. Паччахьалкхено хІара шера дукхагІа тел вайна тукаш, хІаьта хьувкъам лакхбара уж чІоагІа дика я, нагахьа санна кхетамца царех пайда эцаш хилча. Оаха лаьтташка тохкамаш даьд, агрохимически картограммаш оттаяьй, хІаьта минеральни удобренеш хІара кхай тІа, хІара культурана Іилман наькъаца, эшшача боараме юкъекхахьара ларде йийшараш а уж я.

Цхьабакъда, органически удобреней а мел мах ба хов гхона. Алхха укх шера хьатІадоагІача шера хьувкъама лаьрхІа кхашка дІадихьад 20 эзар тонн кхо. ХІаьта пятилетка чакхйоалаш оаха лаьрхІад хІара шера кхашка ехка органически удобренеш 30 эзар тоннага дІакхоачае.

Тхоай кхай культура лакх а еш, беркат сов а доахаш, оаха хадданза йоакхо ю фу кхедара. ДІаяхача пятилетка шерашка колхоза кхашка оаха техкар «Аврора», «Кавказ» яхача гурахь дувча кІин керда сорташ. Тха хьалашка цу сорташа хІара гектара тІара 44—45 центнер хьувкъам беннаб. 1972 шера денз массе метте дІадувш леладергда оаха лакха хьувкъам луш дола уж сорташ.

Оаха дІахо а юкъекхувларгда хьувкъам лакхагІа луш дола керда районированни сорташ.

ХІанз массехк шу дІадаьннад цхьоалагІча класса фу мара колхозе дІа ца дув, цхьаьнца фийг бувш ялаташ дІадера дифференцированни агрономически бакъяь нормаш лелаю. 1972 шера денз дІаде леладергда алхха эггара дикагІа дола колеброванни фу.

Кхай лакха культура, эстетика таръяла йиш йолаш яц оасар яхар санна долча зуламца. Цудухьа оаха тхоашта хьалхашка декхар оттадаьд тхоай деррига кхаш цунах бокъонца Іоцlенде. Цу гІулакха гербицидашта нийсса юкъекхухь оаха агротехнически приемий комплекс. Масала, керттера оахам дале хьалхагІа баьций овлаш тел оаха, тІехьа кхача культураш дІаювча лаьтта шозза-кхозза культиваци йоакх.

Чоалхане рельеф йолаш я тха моттигаш. Хин эрози яхар санна болча кхерама хьалхашка латт укхазара ахархой. БІаьстан юхье Іаьржа ухача хишкеи догІан хишкеи эггара хьаьнагІа бола лаьттан тІоа Іокххахьийта йиш йолаш дап тхо. Хига лаьтта лохадайта мегаргдац, хьувкъам лакхбара новкъостал дайта деза. Тхона къаьстта а лоархІаме да из.

Лаьттанца гІоадал хилийтара тІаерзаяь я юртбоахама культураш кхеяра ерригга агротехника. Къаьстта уйла тІайохийт оаха хий дехкача лаьтташта, цудухьа оаха цар тІа лакха хьувкъам а кхебу.

Оаха бицбалийтац юртбоахама культурашта хулача, цхьацдолча шерашка наьха санна зе тохача зуламдергашцен лазарашцен лоаттабу къовсам.

Ховш да, кхай культура массаза а лаьтта леладечун культурана лалла латташ хилар. Белггала да а ма дий из-м иштта: Іалаьмате дукха хІамаш да цун знанеех, говзалах, творчески инициативах, хьинарах тийша. Боахаме дика мел дола хІама тха наха хьадаь да. Колхоза партийни комитето, правлене, общественни организацеша колхозхошта новкъостал ду бокъонца бола лаьттан дай а хинна дІаоттара, хІара гектара беркат лакхдара хьалхара цар бехктокхам чІоагІбу.

Кхай тІа кхыметтел кІеззига а брак ярца машар хургбоаца хьал оттадаьд боахаме. Бехке бараішта кхы хье ца долийташ моральнии материальнии бехк бу. ХІаьта дог гІоздоаккхаш да, уж тайпа бехкаш тха тІа-тІа кІезигагІа де дезаш хилар.

Республикерча кхычъ боахамий бараш а санна, тха ахархой правофланговичарца, шоай гІулакха боккхийча мастераща нийслу, хІаьта уж тха кІезига а бац.

Цхьабакъда, духхьала дІаала деза хІара механизатора, колхозхочо лаьттан бокъонца мах берггбола, йоакхонца цунна гІулакх дергдола, цунна фу эш дика ховргдола, ший ханнахьа цунна новкъостала оарцагІвоагІаргвола, ший лаьтташгара цунна долалур ма могга дукхагІа хьадаккха ховргдола гІулакх оаха хІанз а вІаштІехьдаьккха ца хилар. Цудухьа да колхозе берригга организаторски кхетама болх, наьха профессиональни дешар кхашкара моллагІа а балха операцеш дикагІча ханашкеи тІехдикеи кхоачашъелга вІаштеІхьдаккхара тІадерзадаь хилар.

Геттара нийса лоархІ оаха, хІанз тха хІара кха ший да волаш хилар. Нух токхош йола культураш кхееш даим цхьа механизированни отрядаш я. Укх тайпара порядок а хозахет механизатораштa: чу а дІадийнача эц ялаташ. Боккха лоархІам бу оаха лаьтташ леладерий квалификаци лакхъяра. Оаха лаьрхІад укх пятилетке къахьегалургдолаш вола хІара къона колхозхо машенаш лехка Іомаве.

Механизаторски специальность йоацаш вола 16 саг хІанз профтехобразоване управлене училищашка а тайп-тайпарча курсашка а дешаш ва. 15 сагал кІезигагІа боацача механизатораша шоай классность лакххергья.

Цунна нийсса чакхдоаккхаш да экономически дешар а. Кхашкарей фермашкарен йоаккхача продукцега колхоза фу дода лархІа, цунга дІадодар лохдергдола наькъаш лаха ха деза хІаранена.

Пятилетка хьалхарча шера метта хьаотт шоллагІдола шу. Из хургдя боахама деррига доакъеш, къаьстта а ялат доаккхар, дІахо дегІадоаладара оаха кхы а хьинарегІа творчески болх бергбола шу.

1972 шера хІара гектара тІара 33 центнер ялат даккха, хІаьта пятилетка чакхйоалаш ялатий юкъера хьувкъам хІара гектара тІа 36 центнерага дІакхоачабе лаьрхІад оаха. Балхаш дика вІаштІехьдаьха, лоацача ханашка, тІехдика дІадувргда оаха бІаьстан юхье дув ялаташ. Цу гІулакха оаха лаьрхІад:

фу дІатоссa лаьтташ кийчду, силос хьокха еррига комбайнаши кхыйола юртбоахама машенаши 1971 шера декабрь бовш тоаль яха;

бІаргчача шера оттаяьча графикагІа тракторашта ремонт а еш, 1971 шера йиълагІча квартала план декабрь бутт бовш, 1972 шера 1 квартала план — 23 феврале кхоачашъе;

ка бола ялаташ чуэцеи хьажкІаш хьокхеи комбайнаш, ялаташ цІенду машенаш а ялаташ дІачуийду пункташ а 1971 шера декабрь бутт бовш тоаль яха;

техника тІехдикеи ший ханнахьеи кийчъяра, кхетамца цунах пайда эцара, шоай ханнахьа техуходаши профилактически мероприятеши чакхъяхара, механизаторий профессиональни говзал лакхъяра, кхашкарча станашка царна эшшаш дола культурно-бытовой хьалаш вІаштІехьдахара чотах къахьегама орсарле 9 процент лакхъе;

техникана ремонт ярга дІадодар планагІчул 20 процент кІезигде, 2 процентал лохагІа доацаш доагори машен даьтташи кходе;

гуйран-Іан замалахь колхозхоштеи механизаторашши юртбоахама культураш кхеяра агротехника, машенаш гІеи механизмаш тІеи болх беча, юртбоахама машенаш нийсъеча, агрегаташ вІашагІйохкача хана ха дезаш йола кхерамален техника правилаш а хІаьта иштта балха орсарле лакха йолаш техниках пайда эцара тІаерзаяь мероприятеш а Іоамае;

нух токхош йола ерригга культураш лелае звеньяшка дІаяла. БІаьстан юхье ювча культурай фу бокъонца кхоачам балла Іалашде а декабрь бутт бовш дІадувча стандарта 1 классага из дІакхоачаде а;

1600 гектара тІа гурахь дийнача ялаташта Іан-бІаьстан замалахь минеральни удобренешца подкормка е.

БІаьстан юхье дІахо а дергда, дизза дІачаьх а доахаргда кхашта культурни кийчо яра балхаш, тІехдикача хьал тІа хулийтаргда кхашка долха наькъаш хьун оасаш. Долла хІама дергда оаха, тхоай хІара кхайво тІерча кунаца а хьувкъамца а бІарг хьастараи дог гІоздаккхаран.

Цу гІулакха Курски областа Медвенски районерча Ленина орден лелаеча «Россия» яхача колхоза къахьегамхой почин хьал а доацаш, Нохч-ГІалгІайчен лаьтташ леладераш тІахьех оаха тхоаех хьакхетара. ХІара колхозен совхозен, хІара бригаде шерра низ бола яхь яржийла лаьттаех эффективно пайда эцара тІехьа. Хозен беркатен хилда хІара кха.

Карарча пятилеткаx ерригача республике лаьтта леладара культура лакха йола пятилетка ергья вай, доагІаш дола дакъа лоацаргда ерригача Российски Федераце из декхар кхоачашдеча.

Кхайкарал дийца а дийца, колхозхой юкъарча собране тІаийцад.

Колхозхоша тІадилларагІа:

В. Емельянов — «Победа» колхоза председатель; Н. Моисеев — парткома секретарь; А. Тимошенко — керттера агроном; В. Михайлов — мехмастерской заведующи; А. Безбородов — юртбоахама машенашта вола механик; Н. Ручицын — автогаража механик; П. Морозов — шофер; Г. Гнедашов, Н. Киселев, И. Столбовский, А. Выродов — трактористаш; А. Кишов — слесарь.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюрос къоабалъяьй Сунженски района «Победа» колхоза колхозхой инициатива а, лаьтта леладара культура лакхъяра 1972 шера бІаьстан юхье ялаташ дІаде толаме кийчо яра социалистически яхь йоаржае аьнна колхозо республика юртабоахама берригача къахьегамхошка даь кхайкарал а.

Юрта боахама Министерство, «Грозвино», «Консервплодоовощ», «Сельхозтехника» объединенеш, «Скотопром» трест, КПСС горкомаш, райкомаш, горрайисполкомаш, партийни профсоюзни организацеш, колхозий совхозийн кулгалхой декхарийла ба «Победа» колхоза ахархой тІахьехам коллективай собранешка бувца, лаьтта леладара культура айяра. 1972 шера бІаьстан юхье ялаташ дІаде ший ханнахьа тІехдика кийчо яран толаме уж дІадеран тІадерзадаь хьадда гІулакхаш чакхдаха, уж чакхдахара шерра, низ бола яхь йоаржае.

Лаьтта леладара культура айяра, техника тоаяра, фу кийчдара, массови профессей кадраш Іомаяра, гурахь дийнача ялаташта подкормка яра, 1972 шера хьувкъама лаьрхІа лаьттах тІоадал чуйолийташ хий диллара деш дола балхаш а нийслагІча пятилетка шоллагІча шера лакха хьувкъам кхебелга Іалашдеш йола кхы тайпа мероприятеш а толаме чакхъяхара тІехьара яхь шерра юаца еза «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало», «Комсомольское племя» яхача республикански газетий редакцеша, телевиденей радиовещаней комитето.

„СЕРДАЛО" ТРИКОТАЖНИ ФАБРИКЕ

СИЙ ДОЖИЙТА ЙИШ ЯЦ!

ЦХЬА за яр Назранера трикотажни фабрика даха дог доацаш кІалйиса. Массехк шера лаьттар гІулакх эрга-ца доалаш. ТІаккха цІаьхха ший низ болаш дІахайтар цо. ДІадахача шера дар из.

Планал совгІа 56 эзар сома маьха трикотажни барзкъаш арахийцар цу шера. ШоллагІча квартале 320 эзар сома арахийца изделеш кхоалагІча квартале 626 эзар сомага дІакхаьчар, йиълагІча квартале — 780 эзар сомага. Цу шоллагІча квартале реализаци яьраш 980 эзар сома маьха изделеш яр, ХІаьта йиълагІа квартал хьатІакхоачаш 1.760 эзар сомага кхаьчар реализаци яь продукци.

ХьалхагІа болх ца беш лаьтта ши швейни конвейр болх бе йолаелар укхаза цу шера, иштта болх бе йолаелар мукхъяъа йолаенна цІена 8 сновальни, 25 вязальни машенаш. Продукци вІалла ца хиннача тайпара дикагІа хилар.

Хьайийллар даьре отходех берашта хачелгаш, майкилгаш кхыдола барзкъилгаш ду керда ширпотреба цех. Ше дІайолалушшэ а 27 эзар сом пайда белар цо.

Иштта хувцамаш хилар фабрике. Царга хьежа сий а даьлар. КПСС райкомей райисполкомей ЦІе байракх яьккхар цо вІаштта шозза городе хьалха лаьтта коллективаш тІехьа а юташ.

Кердача 1971 шера хьалхарча квартала программа а тІехьховаьйир фабрика.

Коллектив дегІаьха йолаелар, Ши бІаь гаргга болхло хьатІа а кхийтта эзарнел тІехьийккхар коллектив.

Цхьабакъда хІанз фабрика хьал укх тайпара да. ДІабахача 11 бетта арахеца езача 2 млн. 201 эзар сома маьха изделех арахийцараш 1 млн. 654 эзар сома маьха мара яц. Фуд чІоагІъяла йолаеннача фабрика экономика лард хоарцаьрг?

...Хиннар фуд хьахьокх цехашка латтача гІулакххаша. Йоккха низ бола машенаш сеца латт. КІезига ба болхлой.

Къаьстта хоалуш да из сурт басараш деча цехе а цунна чу йоагІача участкашка а. Даьрий докъадеча участке йоккхача йиъ машенех цаІ мара болх беш яц.

— Ехай? — хетт аз болхлошка.
— А — йоах цар.

Кхийтар со. Даьрий цхьан машена чакхдаккхал мара хилац.

Басараш ду цех... Италера ена басараш ду чоалхане агрегат я цу чура яр. Цкъа дІачудилла кІай даьрий тайп-тайпарча бесса эза дуллаш чакхдоакх цар. Бакъда укхаза бизза пайда эцац цу машенех а. ДукхагІа дуллача а шин бесса эза мара диллац даьре тІа. ХІана аьлча цу басарашта «рецепт» уттаю колорист яха специалист воацаш ва. Воацаш ва хиланза варгвоацаш вола художник. Вац технолог а. Цу духьа укхазара арадоала даьрий доагІача тайпара дика, хоза наьха бІарг тІаоттаргболаш хилац. Сагота ва цеха начальник Сагов Іалихан. Тоам хетац цунна ший цехера иштта хоза доаца даьрий арадувлаш.

— Ер санна йола цехаш миштай хьожаш Киеве, кхыча городашкарча фабрикашка хиннав со, — йоах Іалихана. — Тха цех дикагІа юйчъяь а торонаш дукхагІа йолаш а я.

ХІаьта а болх лерттІа дІа ца бахача пайда бий цун? Цехера араювла брак тІехь - тІехьагІа дукхагІа хул. Тхо цига хиннача дийнехь 9 тонн даьрий латтар укхаза цхьанна цехо дІа ца эцаш. ДІадахьа безам боагІаргбоацаш дар цунна даь «басар». Зизашта меттел Іетташ латтар цу тІа. Ийс тонн — дукха даьрий да, хІара килограммах 5 метр хулаш хилча!

ХІана хул укхаза селла дукха брак? Керттера бахьан — агрегата эшшача тайпара йІовхал а Ін а дІа ца кхачар. 103 градусал кІезигагІа хила йиш яц йІовхал, 4—5 атмосферал кІезигагІа хила йиш яц Іанара атмосферни низ. Бакъда, укхаза низткъа 90—100 градусага мара кхачац йІовхал, 1,5 — 2 атмосфер мара хилац давлени. Цудукъа агрегато лерттІа болх бац. Брак хул, хьаде хІама доацаш бус болхлой дукхагІйолча хана. Цкъаза сеца латташ бІарчча денош а доах цехо. Октябрь бетта 18—22 дийнахь лаьттар из болх ца беш, укх бетта 6—8 денога кхачалца лаьттай. План аз мара кхоачаш ца эш дІаух бетташ. ДоагІачул совгІа тел алапи.

Ший котельни, яц фабрике. Лоаллаха уллача «Электроинструментагара» ийю цо Ін. Воккха низ бац фабрикана мел эша из хьахеца, хІана аьлча кхаь котелах цаІ мара болх беш бац. Цо йоаккхар завода шийна эш.

Ма эшша Ін хьа ца ялара совгІа сов ахча а доах заводо. Заводан фабрикаией юкъерча договорагІа 6—7 атмосфера йола 12 тонн Ін тела еза заводо фабрикана хІара сахьата. ХІаьта хьателар кхоалагІа - дийлагІа дакъа мара дац. Цхьабакъда ахча договора тІа яздаьчча тайпара доаккх. Ноябрь бетта банко цу Іанарах дІадаьккхар фабрика счета тІара 21269 соми 60 кепиги.

Из деррига а ІотІадужа фабрика арахецача продукцега дІабодача маьха.

Цхьаькха хало а я фабрика Іовшаш. Из я бедал эца ахча ца хилар. Вязальни цех сеца латт дукхагІча хана. Болхлой дІабувал: сдельни алапех болх беш ба уж. Хьаде хІама дац, цунга хьежа мара алапи а дац. Бетта 78 тонн хулача чкъилг таьх даьрий хьаде низ болаш я 90 машен латта из цех. Царех 45 мара болх беш хиннац хІанзалца. ХІанз уж а яц болх беш. Октябрь бетта 17 сеца лаьттай.

ЙоагІача тайпара оарцагІъяхац заводе чура торонаш. ЦІенхашта къовсам лоаттабац кулга цІена боацача нахаца. Каст-каста нийслу фабрике доккхий а кагий а лечкъораш. Тхо цига хиннача деношка 1,5 эзар сом мах бола догам тІадола цхарал байра сигала баьлар лаьттах Іочубахар ца ховш...

Цу гІулакххаша хьаьнала къахьегаш боаккача наьха дог лелхийт балхах, коллектива сий дохаду. Дукха нийслу растраташ, кхыдола кхоачамбоацараш.

Цу тайпара гІулакхаш нийслу хетама болх эсала лелача, бехкенаш дохбенначаь.

Цу гІулакха къаьстта уйла тІаяхийта еза дукха ха йоаццаш кердо хержача партбюрос, берригача коммунисташа.

Дукха болхлой ба фабрике шоай норма кхоачаш ца еш чуукхаш, балха тІехьабуалаш, дисциплина талкаеш. Доккха зе ду цар иштта а нах ца тоьаш йолча шоай предприятена (2,5 эзар болхло эшача волаш вар эзар совгІа мара яц). Болхлой ца тоъара проблема тІехь-тІехьа кІоарглуш йоагІа укхаза. Дика да нагахьа санна юрташка филиалаш хьаелла йиш йолаш фабрика хилча. Кхыча юрташкара дукха ха а йоаеш фабрике хьаака ца йоъш цІагІа бусаш дукха межарий ба.

Лоаща аьлча, кулгалхой, специалисташ, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, берригга коллектив оарцагІъяла езаш дукха хІамаш да фабрике.

М. ЗАНГИЕВ.

Никъ а хьех баха а Іомабу

Кагирхошта кхетам балара дош чІоагІа лоархІаме долга кхета а деш, тха совхоза партийни организаце де мел дезар ду кагий нахи мехкарийи вахаре шоай моттиг хьалацара эша гІулакхаш оамалаши йоахкаш хилийтара. Из болх беча хана керттера теркам кагирхой къахьегам безаши коммунистически кхетам болаши хьалкхебара тІабохийт оаха. Къахьегамцара цар безам совбаккхара балха тайп - тайпарча методех пайда эц оаха. Юхьанца тхо долча балха баьхкача кагирхошта производстве хьалха латтачей йоккха опыт йолчей боккхагІчар новкъостал лоаттадергдола гІулакх Іалашду. Иштта тха хьалха латта комбайнер Усманов Бауди говзача комбайнера Усманов Ахьмада новкъосталца болх бе Іемав. хІаьта хІанз из ше а ва кагирхой Іомабеш.

Ший йоккха опыт кхо па еш кагирхошта дІалуш ва чоалханеча балхий механик Муслев Ризван. ДукхагІйола ха цунца йоаккх керда балха баьхкача къоначар. Цо Іома а ваь хІанз тешшаме ший болх беш ва ялат цІендеча агрегатий машинист вола Хажиев Султан. Дисциплина йолаш шийна тІалилла гІулакх тІехдика кхоачашдеши принципиальность йолаши хиларца белггала ва нов. Хажиев. Цо шерра дакъа лоац общественни вахаре а. «Комсомольски прожектора» начальник ва из. Дукха ха йоаццаш цун вахаре лоархІаме событеш хиннай—цох БПСС членалла кандидат ваьв, коммунистически къахьегама ударник яха цІи еннай. Заочно техникуме деша вагІаш вола из хІанз паччахьалкхен экзаменаш дІалуш ва. Цу тайпара масалаш дукха доаладе йиш я.

Хьалха латта Іаьсий леладер Казбекова Зина, толашагІйола доярка Машкуева Зина, хІанз тІадоагІача шера чотагІа къахьегаш я из. гІишлошъер Инаев Вахьид, иштта кхыбараш шоай боккхагІболча новкъосташкара хьаІемаб лерттІа болх бе а, нийса баха а.

Къаьстта теркам тІаухийт партийни организаце комсомольцашка дешийтара. Царех итт болх беш а институташка, техникумашка дешаш ва, дукха ба сайрийнарча школе дешаш бараш а. Юртбоахама институте дешаш я Дулина Таня. юртбоахама техникуме — совхоза комсомола комитета секретарь В. Бултаев.

Укх шера совхозо еннача путевкаех вузашка деша вахийтав виъ саг, механизаторийи бухгалтерийи курсашка — 5. ХІаьта кхыбола кагирхой комсомольски политдешара кружокашкеи коммунистически къахьегама школашкеи дешаш ба.

Партийни балха лоархІаме дакъа дІалоац къахьегамхошта коммунистически кхетам баларо. Цу дакъе къаьстта теркаме лелабу оаха кагирхоща беш бола болх. Из деча хана шерра пайда эц вай производства башхалонех. социалистически яхьах. кагирхошта еча сайренех. уж эскаре гІулакх де накъабоахача хана уйттаеча мероприятех.

Цу дакъе тха Толстов-Юртарча культура Шен коллективо беча балхах лаьца дувца безам ба са. Цхьа - ши шу хьалха вайнахьа кхалсаг, йоІ клубе ена наггахьа моттиг мара хилацар, хІаьта хІанз гІулакх эргадаьннад. Каст - каста а, дикагІа а чакхйоах оаха хІанз кагирхоща еш йола культурни мероприятеш. ЛоархІаме дата белгалдоаккхаш, е доттагІлен сайренаши конференцеши еш, е лекци ешаш оаха тІехдика кийчо ю цу гІулакха, ерригача производственни участкай кулгалхой тІабех цига, мероприяти чакхйоалаш концертни программа хьокх, клубе буфет хул болх беш. Цу дерригне дукха нах гулбу, цар безам совбоакх.

ЧІоагГІа безаме чакхъяьлар дукха ха йоаццаш ВЛКСМ райкомей тха парткомей новкъосталца совхоза комсомольски организаце кагирхой коммунистически кхетамца хьалкхебара кетаяь яь хинна Іилма - практически конференци. Гулбеннарий безам тІаозаш къамаьл дир цига коммунисто, хьехархочо Умаров Султана, милице участкови инспектора Р. Хаджимуратова, совхоза комсомольски организаце секретара В. Бултаева. кхычар. Цига вІашагІкхийтта ши бІаь совгІа саг чІоагІа раьза хинна дІакъаьстар. Цу дерригне чІоагІа дукха нах тІаоз тха мероприятешта. кагирхошта юкъе кІезига хилац мехкарий.

Ноябрь бетта кагирхоща спортивни сайре йир оаха. Цига гулбеннабар совхоза кулгалхой, ВЛКСМ райкомей спортивни обществаи болхлой. Цига уж вІашагІтохар бахьан совхоза футбольни команда укх тІеххьарча кхаь шера вІаштта районе хьалхара моттиг яьккхар дар. Дика лоархІаш ба районе тха езача атлетика спортсменаш а. Профсоюзни организаце, совхоза дирекце, парткомо цу балха йоагГІача тайпара терко еш йоландаь хьахинна хІама да из.

Тха совхозо хІанзале кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат, дулх. шура йохкара шера заданеш. Планал совгІа 2 эзар тонн ялат, 25 тонн дулх дехкад, шу чаккдалалехьа 200 тонн шура дІалургья Даьхенна.

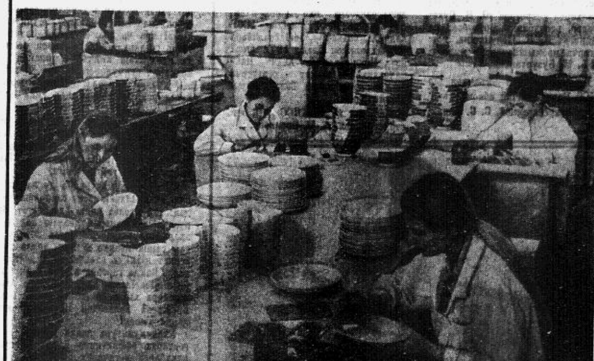
Совхозо ший планаш кхоачашъеча, боахам дегІабоалабеча кхыдола дешаш къестадеча доккха дакъа кхоач кагирхошка. Царех дукхагІбараш производстве хьалха латташ ба.

Комсомольцаштеи кагирхоштеи кхетам балара парторганизаце кулгалдеча халонаш а нийслу, кхоачамбоацараш а да. Райкома комсомолаца цхьана уж тхоай балха юкъера дІадаха гІерт тхо.

Парте хьалхашка оттадаь декхар да керда кхувш йоагІача тІехьенна вай балха опыт дІалулга, кагирхошта идейно кхетам лулга, тешшаме шоай даьй гІулакхаш дІахо хьоргдолаш уж хьалкхебелга.

Тха партийни организаце деррига дергда парте из лоархІаме указани кхоачаш а еш кхувш йоагІа тІехье коммунистически кхетамца хьалкхеяра.

А. ДУРДИЕВ,
Грозненски района «Загорский» совхоза парткома секретарь.



ХІара шера 30 цІи йолаш 10 миллион совгІа фаянсови изделеш арахец Бакински фаянсови заводо. Уж я кофейни, столови, чайни сервизаш, сувенирни изделеш, декоративни украшенеш, кхыяраш. ХІанз хьае йолаяьраш керда хІамаш я — айрана лаьрхІа хоза набораш, кадакІигаш, сувенирни кружкаш, сурилгаш.

Сурта тІа: живописни цехе.

Н. Игнатьева сурт.
ТАСС фотохроника.

Кердача шера чотах

«Чечингазстрой» треста нов. Базаев керте латтача специализированни СМУ коллективо боккха къахьегама толам баьккхаб. 15-ча декабре кхоачашъяьй цо шера план. Укх шера газ чуйиллай 5500 квартире, йилла газопровод 43 километр йІаьха я.

М. ЗАХАРОВ.

* * *

Дикача къахьегама толамашца чакхдоакх пятилетка хьалхара шу Горячеводски бурувтохара балхий управлене нов. Чабаев керте латтача бригада. Цо бурувтохаш я 5500 метр бурув тоха деза скважина. Чоалханерча хьалашка тохаш дола бурув 2231 метр кІоарг а долийташ шера план ханал хьалха кхоачашъяьй цо.

* * *

Къахьегама вахте эттача Грозненски бурувтохара балхий управлене Кулаев Іаддал-Хьамида кулгалдеча бурувдеттача бригада шера план ханал хьалха — 20 декабре кхоачашъяьй. ПроектагІа скважинана тоха деза бурув 4750 метр я. Дукха ца говш цу скважинана бурув теха яла дерхІ бригада.

Л. МОИСЕЕВ.

* * *

«Социалистически яхь вІаштІехьйоаккхилга дІахо тоадарах» бола КПСС ЦК соцам арабаьнначул тІехьагІа Грозненски автотранспортни коллективо къаьстта тоадир социалистически яхьа кулгалделга. ХІара дийнахь итогаш ю бригадаша, автоколоннаша баьча балха. Халкъа боахама мухь дІа-юха бахьара шера план ханал бутт хьалха кхоачашъяьй. Ер бутт чакхбалалехьа тІадоагІача шера чотах дІа-юха хьоргба 110 эзар тонн мухь. Мухь дІа-юха бахьарга дІабода мах лохбарах, рационализаторащтеи изобретателаштеи карагІдийннараш производствана юкъехахьарах укх шера паччахьалкхенна планал совгІа бІаь эзар совгІа сом пайда баьб предприяте болхлоша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

РЕСПУБЛИКА ЮРИСТИЙ СЕМИНАР

Укх деношка «Знание» яхача общества балха хьинаре дакъа лоацаш болча республика административни органий болхлой семинар хилар.

Цига докладаш йир «Республике общественни порядок лораярахи къахьегамхошта юкъе правови пропаганда ярахи» — республика юстице министра заместитела Р. А. Макарычевас, «Социалистически законность чІоагІъярахи советски законодательство дегІадоаладарахи», — республика юстице министра И. А. Албастова, «Къахьегамхошта правовии нравственнии кхетам баларах» — республика Лаххерча судерча правови знанеш хьехара йолча халкъа университета проректора Р. А. Фудима.

Цул тІехьагІа лектораша юристаша шоай опыт дІа-юх вцаш къамаьлаш дир.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ.

Болх дика бу

Карабулакски бурув тохара балхий управлене вышко - монтажни цехе хьалха латтачарех я Б. Стефанишин керте латта бригада. Цу йоккха йоацача коллективо хІанзалехьа кхоачашъяьй буровойш хьалъяра шера план.

Укх шера Заманкуле тІехьара пар сетевой графиках хьалъеш я № 82 йола буровой. Ерригача звеньяшта де шортта балхаш да цига. Еррига резерваш оарцагІ ца яьхача хьалъяь ца ялар кхерам болаш яр из буровой. Цхьабакъда, шоай хьинар кхо па деш къахьийгача вышкашъераша толамца кхоачашдир хьалхашка латта декхар.

Из хьалъе йолаеннача хана вышко - монтажни цеха воккхагІвола инженер отпускагІа салоІаш вар. ХІаьта шийна цеха начальник цамогаш хиннилга хайча хана хьалха балха ара а ваьнна тоабир цо вышкаш яра болх.

Лаьтта оахкаш йола а, кхыйола а техника буровой хьалъечара итташ километраш гаьна ДаьттагІарча № 12 йолча буровойна юхе латтар. Сихха цигара хьайоалайир бульдозер, сварочни оборудовани, керда хьалъе йолаенна буровой. Буровой оборудовани вІашагІ а йоахаш техка яьннача Заманкулерча № 75 йолча буровойра хьаккхуьаш яр. Нов. Стефанишин керте латтача вышко-монтажникий бригадаша мастера нов. Гайворонске кулгалдеча бурувдеттача бригадаца цхьана шоаш балхаш де деза объекташ хьалаьцар. Бурувдеттарий бригада кийчйир буровой хьалъе еза моттиг: бетонах лард еллар, дІаоттае мара ца езаш оборудовани кийчйир. Цига хьинаре къахьийгар механизатораша В. Уваева, Л. Кузьгова, А. Черкова, В. Токарева, Иштта белгалбаьнна дика къахьийгар Б. Стефанишина, В. Филиппова, С. Ваделова, М. Дубовика, кхы дуккхачар а. Ханал кхо ди хьалха вІашагІ а елла дІаоттайир вышка.

Цига лоархІамегІа долча декхарех цаІ дар 1300 метр дІоахал дола 5 дюймови водопровод йиллар. Халача моттиге из йиллаяле а уж балхаш тІехдика дир. 12 сахьат дадалехьа хий хьадулла лини йилла баьлар уж. Из хул заданех лаьрхІачул шозза сихагІа. Новкъосташта хьокхам телаш къахьийгар цига сварщикаша Пеньков Дмитре. Фомичев Павела, буровой оборудованена ремонт еча слесарий бригада, кхычар.

ХІанз хьалъяь а яьнна бурувтоха доладаьд № 82 йолча скважинана.

А. БАКАЛЮК.

ЦУННА БАРКАЛ ОАЛ

Наурски района Калиновски комсаш лелаеча совхозе хьахо ва Алиев Юнас. Боккха ба цун ший дезал — бархІ саг. Ши воІ институташка дешаш ва, йоІо совхозе болх бу (из я поселкови Совета депутат, хьалха латтар). Из а заочно юртбоахама институте дешаш я. Вожаш бераш школе дешаш да.

Цхьабакъда духхьал ший дезалага дешийтарах кхоачам баь Іац воккха саг. Массехк шу да из школа родительски комитете хержа. Ший ха-ца къовсаш мел гаьна бахе а къамаьлаш ду цо вошача берий даьшца-ноаноща...

Хьога ла хІана догІа бераша, цар даьша-ноаноша, аьнна шийга хьыттача, иштта жоп лу Ю. Алиева:

Ца дешарах доалача зуламах сайна хеттача тайпара дувц аз, айса лайнар дувц. ТІаккха сох нах кхета а кхет.

«Кхета а кхет» цо ше яххача тайпара, хІаьта тІехьагІа доккха, дег тІара баркал яхаш чакх а боал Алиев Юнаса нийсача новкъа баьхараш. Баркал оал цунна школа хьехархоша а.

М. ПЛИЕВ.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

Грозненски локомотивни депо эксплуатаце цехе социалистически яхье хьалха латт коммунисташ. Цар массаза а хьокхам тел тепловозий машинисташта. ДикагІволча производственникех ва коммунист Карпенков Йван. Депо машинисташта юкъе эгтара хьалха социалистически декхараш тІайийцар цо кходаьча доагора уотах хІара бетта беза мухь тІабола цхьа поезд дІа-юха йига. Ший декхараш цо дика кхоачашду. Укх шера цо кходаьд 14 поезд дІа-юха йигал дизельни доагор, хІаьта шера планал совгІа цо дІа-юха бихьаб 11 эзар халкъбоахама мухь.

9 пятилеткагІа 125 тонн дизельни доагор кходе социалистически декхараш тІайийцад коммуниста Беликов Вячеслава. Депо машинисташа тІайийцача декхарашта юкъе эгтара лаккагІйола цифра я из. 11 бутт мара чакхбаьннабеце а 25 тонн дизельни доагор кходаьд цо. Иштта доагор кходеча планал совгІа халкъбоахама мухь дІа-юха хьоча хьокхам телаш къахьегаш ба машинисташ Мельников Виктор. Ильязов Ильдус. Полторацкий Феликс. Незнамов Владимир. дукха кхыбараш.

* * *

Грозненскии Гудермесскии локомотивни депо бригадаша пятилетка дІайолаеннача хьалхарча деношка дена дизельни доагор кходара къовсам лоаттабарах даьхар доккха беркат да. Духхьал 11 бетта цар кходаьд 7 эзар совгІа тонн дизельни доагор. Укх деношка Грозненски машиннаькъа отделене начальника приказагІа кхомбара даькъе дика толамаш даьхачарна елар Сийлен грамоташ, ахчан премеш, иштта кхайкалир баркал. Царна юкъе ба тепловозий машинисташ И. Старчак. В. Милородов, В. Цонатуров, Ю. Косов, гудермесски машинисташ Н. Иванов, В. Беликов, И. Григорьев, кхы дуккхабараш а.

* * *

Грозненски вагонни депо соахк болх бе йолаелар коммунистически къахьегама школа. хІаьта укх шера цига хиннай 21 коммунистически къахьегама школа. Цу школашка дешаш хиннав 555 вагонник. Укх шера цига ладувгІараш Іомаю КПСС XXIV съезда, КПСС ноябрьски Пленума, СССР Лаккехьарча Совета сесс материалаш. Цул совгІа цига цар Іомаду производствана дикагІа пайда бара тІадерзадаь дола дешаш а. Школашка еш йола занятеш кІоарга чулоацам болаш хул, цуи керттердар да пропагандисташа - осмотрщикаша Ботвинкин Петра, Лисицын Олега, вагонашта ремонт еча мастера Лауров Асхарбека, промывочно - пропарочни станце мастера Нестеров Дмитре, кхычар шоай темашта дика кийчо еш хилар.

Г. АНОХОВ.

Марс яха планета йовзара керда этап

Александр МИХАЙЛОВ, академик

1971 шера август беттарча бийсашка бІаргаго йиш яр дикка лохбенна къаьгга цІе селкъа— планета Марс. Из Лаьттана эгтара гаргагІа боагІа ха яр из — 56 миллион километр. Из тамаше планета дукха ха хьалха дена шийна наьха теркам тІаозаш а цайна йовза ловш а я. ВуриттлагІа бІаьшере йолалуча хана, Марс зувш, гениальни Кеплера оттадаь планеташ лелара цІи хеза законаш. Укх шера 27 декабре дерригача дунено белгалдоаккх Кеплер ваь 400 шу дизар.

100 шу гаргга хьалха Скиапарелле Итале оттадир Марса карта. Каналаш аьнна цІи а тилла нийсача линей сеть яр цу тІа. Цу хана эттар Марса тІа вахар дий хьогІ яха дош, из хІанз а къоасталанза да.

1877 шера гучадаьлар Марса геттара зІамига ши спутник хилар. Царех планетана гаргагІъяр Марсо ше шийна гонахь го боаккхачул кхозза сихагІа планетана гонахьа го боаккхаш я. Дукха ха хьалха дена довзаш да Марса геттара кІезига атмосфера хилар, цун состав ювцаш къийсад. Цу планета тІара шера ханаш Лаьттан тІара ярраш санна къоасталуш я. Парца дувзаденна цун тІехен тІа хулача хувцамаша чІоагІйора цу тІа бІаьцовгІаш тІайола йоккхий моттигаш хиларах йола уйла. Из чІоагІа техкар пулковски астронома СССР Іилмай Академе членкорреспондента Гавраил Тихова.

Бакъда цу телескопически зємаша Марса Іалама хьакъехьара хетараш дукхагІа хьахулийтар. ХІанз Советски Союзо эгтара хьалха дІайолаьча космонавтикас тамаше доккхий толамаш дахарах хьахиннад уж хетараш тахкара мел эша хьалаш. Боккхача лоархІаме этап а хинна дІаэттар Марса советски ши спутник, планеташта юкъе лела «Марс-2», «Марс-3» яха станцеш хьаяр. Цар планетана гобоах цун тІехенна 1500 километр гаргга а йоагІаш. Цар хьателача информаце дукхагІа довзийтаргда Марса Іалам. ХІаьта цхьанна а кхыча наькъана кхача йиш йоацаш я из информаци.

Уж спутникаш хьаяр техника эгтара халагІа дола декхар дар, из чоалхане хилар дийца варгвац. 100 миллион километрал гаьнагІа йолча моттигера планеташта юкъера ракеташ лелийга дІанийсдар, эшшача хана уж дІа-юха лостаяр. цар скорость оттаяр — Іилманен техниканей карагІдаьнна доккха хІама да.

Кхы а тамаше да цул тІехьагІа хиннар. «Марс-3» яхача станце тІа хиннача приборий командагІа цунах дІакъоастайир Іочуйоссаш йола аппарат. автоматически Марса тІайхар из, реактивни тормоз техачул тІехьагІа. Марса атмосфере а яьнна, парашюта новкъосталца планета тІехен тІа Іоессар.

Советски космически станцеша хьатела Марсах йола информаци яшха а цунна обработка е а ха эшаргья. Бакъда, бІубенна ала мегаргда хьалха писателашта - фантасташта дагадоалла хІама хинна ца йовзача планетах дуккхача бІаьшерашка деш вола тохкамаш кердача хоадам беча этапе кхаьчад.

АПН.

Комсомольций гІулакххех

Ленински юбилей белгалдаккха кийчлучеи из дезлечен хана организационнии политическии балха йоккха опыт Іоайир республика комсомольски организацеша. Дерригача алмашта исторически лоархІамерча цу хана дикагІйолча комсомольски организацеша баьча цу балхай дикагІйола опыт йовзийтараи хетадаь да хьалха ВЛКСМ Нохч - ГІалгІай обкома секретарь хиннача, хІанз КПСС ЦК-арча лакхерча партийни школе дешаш волча Мякиев Османа «Ленина васкеташта тешаме да» яха брошюра.

Кхаь дакъах латт из «Ленина тешаме хилар гІулакхашца дІахьокхаргда вай» яхача дакъ тІа дувц юбилейни хьалхарча къахьегама вахтана юкъе комсомольцашеи кагирхошеи лаьцача дакъах, бархІагІча пятилетка планаши юбилейни декхараши ханал хьалха кхоачашдара кагирхой оарцагІбоахаш республика комсомольски организацеша баьча балхах. Дукха масалаш доаладу автора Нохч-ГІалгІайчен кагирхоша шоаш денна дош кхоачашдеш хиларах лаьца.

«Коммунизме ваха Іомале» яхаш да книжка шоллагІа дакъа. Цу тІа дувц ленински васкетий уйлаца кагирхошта кхетам луш комсомольски организацеша баьча балха опытах. Дика доашхаш дийцад марксистско-ленински дешара, лекционни пропаганда, дІаяхача замах юхедисача воча гІуллакхашца лоаттабеча къовсама, интернационализма, халкъий доттагІала дешаш. Дукха моттигаш я книжка тІа творчески кхалнаьхеи кагирхоща, кхувш боагІаращца комсомольски организацеша беш бола болх хьахьокхаш.

КхоалагІа, «Хьалкхебе Даьхен патриоташ» яха раздел хетаьй кагирхошта тІема - патриотически кхетам балара, СССР ТІема Низашка гІулакх дара кагирхой кийчбеча хьехам балара.

ХІанз Нохч-ГІалгІайчен комсомольцаштеи кагирхоштеи хьалхашка латт КПСС XXIV съездеи СССР Лаккехьарча Совета кхоалагІча сессеи решенеш тІара хьадоагІа кхы лоархІамегІеи беккхтокхамегІеи декхараш. ДІайолаеннача нийслагІча пятилетка кагирхошта хьахилийтай хІама кхоллареи творчестваи йоккхий торонаш. Кердача декхараша дІадехаргда балха керда формаши методаши юкъейоалар. Цу лоархІамерчеи беккхтокхамерчеи гІулакха тІехь доккха новкъостал дергда ленински юбилей долча хана республика комсомольски организацеша Іоаяьча «Ленина васкеташта тешаме да» яхача О. Мякиева книжка тІа вІашагІтехача опыто. Книжка дукха ха йоаццаш арахийцад Нохч-ГІалгІай книжни издательства.

В. АЛАЕВ.

Къахьегамхой баххача...

Шу хьалхагIа парте райкомо социам баьбар предприятешкеи гIишлошъечеи, совхозашка а учрежденешка а, нах бахача моттигашка Ленински ера ди (хIара бетта диълагIа ера) белгалдаккхара хьакъехьа.

Массаза а яхар мо, хьалххагIе а хьалтох вIашагIкхетаргбола моттиги хан, цига яхийта лаьрхIа состав, малагIа болхло волча уж хургба хойташ йола объявлени. Цул тIехьагIа дерригача хаттарашта клубе жоп тел.

Цу дийнахь къахьегамхой коллективашца вIашагIбетталу парте райкома секретараши бюро членаши, райкома членаш, къахьегамхой депутатий Советий исполкомий, боахама организацей кулгалду болхлой.

Фу пайда боал вайна нахаца беча балха цу формах, малагIаш а цун совленаш?

Шеко йоацаш цо новкъостал ду наха еш йола идеологически влияни чIоагIъяра. Ленински ерача дено йиш хилийтай политически информаци дикагIа вIаштIехьъяккха, цунах боала пайда лакхбе. Цо торо хулийт бахача наха хьалхашка деча къамаьла план дикагIа оттае, районера гIулакхаш къахьегамхошта хан-ханнахьа дIадовзийта, наха эшараши хьаштдараши сихха ха а. Тха аьттув баьлар кулгалду кадраш — совхозий кулгалхой, специалисташ, предприятей директораш, цехий начальникаш, бригадираш, мастераш шерагIа политически балха юкъеоза.

Цу тайпарча вIашагIкхетарашка юкъарчал доацаш шоаш дакъа лаца баргбоацаш хиларо выступленеш лаьрххIе кийчъяйт кулгалхошка, шоай кругозор халданза шеръяьза, моллагIча хаттара дизза жоп доладургдолаш шоай кхарарча предприятешкареи учрежденешкареи гIулакхаш кIоаргагIа Iомаданза, коллективана хьалхашка латта декхараш бокъонца дувцанза баргбоацача кхоачабу уж. Иштта тхо вIашагIкхийттача хана, оаха, массаза а яхар мо, дукха хьехамаш ду, хилча дика хетараш дувц, критически замечанеш ю. Хьачутийнна предложенеш чакхъяхаро, къахьегамхоша хоам барах кхоачамбоацараш дIадахаро коллективаш чIоагIа раьза ю, айду къахьегамхой общественни хьинари инициативеи, болх тоабара новкъостал ду.

Выступленеш йолаяле хьалхагIа бокъонца кийчо ю. Активо, вIашагIкхетача яха араялалехьа, массаза а яхар мо, инструктаж эц, бахача наьха тайп-тайпарча категорешта юкъе политически болх бара методика Iомаю.

Братское яхача юртагара дIамел ийккхача нах бахача пункташка цу тайпара вIашагIкхетараш хиннад. Ленински ерача ден масштабаш меллай хара аьлча кхоачам ба, шера керте къахьегамхоща вIашагIкхетача бIаьнега кхаччалца тайп-тайпара кулгалду болхлой хулаш хилар, цар информацешка 2200 гаргтача саго ладувгIаш хилар. Цу нахах тоъал дукха бараш хьалха цхьацца бахьанашта каст-каста лекцешка, собранешка хила торо йоацаш хинна нах ба. КъамаьлIаш дераша дувц КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра леламах, пятилетка а 1971 шера халкъа боахама планаш а кхоачашъяра итогех, яхьа леламах, района къахьегамхой аргIанарча декхарех. Йизза демократи йолаш хул уж вIашагIкхетараш: болхлочунга е пенсионерага, цIен наьнага йиш я хьашт дола хаттар де, кулгалхочунца къамаьл де, моллагIа справка эца. Парте райкомо хадданза анализ а ю, вIашагIа а етт къахьегамхоша тийнна предложенеш, уж чакхйоахача тIахьожам лоаттабу. Белгалдоалаш хIама да, вIашагIкхийттача хана гIоттадаь дукха дешаш лерттIа къоастадеш хилар. Масала: 85 менги чуоттабе моттиг йола участкови больница хьаелларгья Гвардейски юрта, из хIанзарча оборудованеца кийчъеш латт, йоккха квалификаци йолаш болча медицински болхлошца Iалашъяьй. Хьехархой 140 квартире газ чуйиллай. Лакха Новре хьалъяьй столовни бе рий беши, гобаьккха карт яьй юкъерча школана, Знамение быткомбинат хьалъяьй.

Хьалде лерхI дукха школьни гIирсаш: Минеральни юрта керда школа, Маковкине, Калаусе, Мекен-Юрта школьни зданешта лалла хьатIакетта гIирсаш, Забир-Юрта хьехархошта лаьрхIа йиъ квартира йола цIеноу. ВIашагIкхийттача даьча хаттараштa хетаяь шозза къахьегамхой депутатий райсовета сесси яьй, шозза дийцад уж КПСС райкома бюро. ХIаьта 1971 шера 30 ноябре эггара тIехьагIа хиннача КПСС райкома бюро итогаш йир къахьегамхой баххача беча балха. Юрташка бахача наха хьинаре дакъа а лоацаш ду улицаш тоаяра, наькъаш дахкара балхаш. Юрташка хIанз хадданза дохкаш хул боахаме эша товараш, баьцадааараш, сом.

Шийи ма хулла уж вIашагIкхетараш дикагIа, чулоацам кIоарга болаш, пайданагIа хилийта гIерт КПСС райком. ХIара политденна тха района вахарера хьанийцача фактаех, масалех йизза йола материалаш, справкаш кийчъю пропагандаи агитацеи отдело. «АргIанарча Ленински ерача денна» яхача рубрикана кIал даим материалаш кепаетт «Путь к коммунизму» газето. Цу вIашагIкхетарий итогаш ю отдело, дийцача дешаех лаьца даьчун хьакъехьа бахача нахага хоам бу цIаькха юха вIашагIкхийттача хана, собранешка, гражданий сходашка, «Путь коммунизма» яхача районни газета тIа. ВIашагIкхетараштa яьча анализо КПСС райкомага йиш хилийтай района юрташка массово - политически болх вIаштIехьбоаккхача нийсденна дуккха кхоачамбоацараш шоай ханнахьа дIадаха. Къахьегамхой вахарцеи бытацеи дувзаденна дола дешаш сихагIа къестаде.

Къахьегамхой баххача метте района кулгалхоша выступленеш яра практика хьахьекхад, къахьегамхой общественнии къахьегамеи хьинар айдара, нийслагIча пятилетка планаши декхараши толаме кхоачашде уж оарцагIбахара новкъостал деш йола политически балха эффективни форма кораяь хилар.

Р. МУРТАЕВ,
КПСС Надтеречни района пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

ТОРОНЕХ БИЗЗА ПАЙДА А ЭЦАШ

Тха ферме лeладераш керттерча даькъе ялх беттагара шин шерага кхаччалца ха йола доахан да. Цул совгIа деттaш доаца доахан а да. Цудухьа паччахьалкхенна дулх лоаттаде дезараш керттерча даькъе тха фермера болхлой ба.

Ши шу хьалха оаха паччахьалкхенна дулха лаьрхIа дIалуш хиннача доахана юкъера дозал 150—220 килограмм хулар. ХIаьта дукха тоаденна а хилацар.

Цул совгIа лакха хулар цхьа центнер дулх даккхарга дIадодар. Масала, 1968 шера боахама центнер дулхага дIадахар 182 сом хилар, хIаьта 1969 шера кхы а лакхагIа — 223 сом.

Цу кхоачамбоацарий массехк бахьан дар. Эггара хьалха, геттара кIезига дар хIара бIаь Iатта тIехьа кхедаь Iаьсий. Масала, 1968 шера — 75 хилар уж, хIаьта 1969 шера хIара бIаь Iатта тIехьара хьакъоастадаьраш кхы а кIезигагIа — 61 Iасилг хилар. Цул совгIа геттара лакха мах болаш дар доакъар. цун дикал а лоха яр. ХIаьта ховш ма дий хьайбай продукци дIалуча доакъарга хьежжа мара ца хулга.

ХIанз тха боахаме долаш да хьайбашкара йоаккха продукци лакхъяраи цунга дIадодар лохдараи эша дерригa хьалаш. Цунна тешал ду укх факто. Масала, дIадахача шера цхьа центнер дулх даккхарга дIадахар 102 сом мара хиланзар. Мах лакха бале а из толам ба.

Ховш ма дарра хIанз планал совгIа дIалуш йолча продукцехи доккха дозал долча доахахи луш бола мах айбаьб паччахьалкхено. Цу гIулакхо хьайбаш кхедара ха лоацъяраи цунга дIадодар лохдараи керда наькъаш лихийтар тхога.

Укх шера хьалхарча квартале оаха декха 37 бежан тIехдика тоаденна дар. Уж дIачулушшехьа кхаба 40 керда бежан оттадир. ТIехдика тоа а далийта май бетта тIеххьарча деношка дIаделар уж а паччахьалкхенга дулха лаьрхIа.

Цул тIехьагIа 450 бежан лоаман даьгIенашка доажаде дахийтар. Бий-ах бутт баьккхар цига доахана. Уж цIадоаладаьчул тIехьагIа эза а эза лаьрхIача, лоаман даьгIенашка царна хIара дийнахьи буси тIаккхеташ хинна дозал 800 грамм хилар.

Хьалха хулар, лоаман даьгIенашкара цIадоаладаьчул тIехьагIа доакъар къе долча даьгIенашка доажа а дий хьайбаш юха а гIелдолийташ. Массехк бетта хьийга къа зехьа довра.

Цудухьа укх шера лоаман даьгIенашкара цIадоаладича 200 бежан цу сахьате дулха лаьрхIа дIадала кхаба дIаоттадир. ХIаьта кхыдараш гIеллургдоацаш люцерна аьлацеи сенажацеи кхаба доладир. Цу тайпара гIулакх вIаштIехьа а даьккха, лоаман даьгIенашка баьккха пайда боа ца бе торо хилар тха.

Дукха техкар оаха вай республика кхыча колхозашеи совхозашеи хьайбаш кхоабаш Iоаяь опыт. ХIаьта царех цхьаяр тхоай боахаме балха юкъе а йоалайир. Иштта, кхыча боахамашка деча тайпара, дIа а йийхка 80 сиргIа кхаьбар оаха. Цу методо пайда белар. Дийнахьи буси хIара сиргIапа ворхI-ворхI бIаь грамм дулх тIакхетар.

ЦхьоалагIча декабре тха хьайбаш леладераша 51 бежан дIаделар паччахьалкхенна дулха лаьрхIа. Доахана лакха мах бир паччахьалкхено — 1950 сом. ХIаьта 36 доккха дозал долча доахах доагIачул 35 процент совгIа кхы а ялх эзар сом делар. Планал совгIа дехкача 25 тонн дулхах 50 процент дукхагIа, — 12,5 эзар сом делар. Лоацца аьлча дIаденна... доахан тIехдика тоаденна хиларах паччахьалкхено доагIачул совгIа боахама денна ахча 20,5 эзар сом хилар.

Тха колхоза хьайбаш леладераша укх шера тIеххьарча беташка къахьийга баьккха толам ба из.

М. ВИСАРАГОВ,
Шелковской района Менжинске цIерагIча колхоза ферма заведующи.

Берашта кхетам телараш

Дешархошта кхетам балар хаден бехктокхамеи гIулакх да.

Кхетама болх дика вIаштIехьбаьккхаб Грознерча цхьоалагIча школе.

В. И. Ленина вахарцеи къахьегама наькъацеи айхха бийза лелабу оаха школе берашца беш бола кхетама болх, — йоах кхетам балара балха йолча директора заместитела Г. А. Лысенкос.

Шера шозза ленински урокаш хул школе. Хьалхара урок хилар 22 апреле — В. И. Ленин ваь ди дездеш, шоллагIйола урок хилар 26 октябре — Октябрьски революци хиннача ден сийна. Ленински урокаш йолча хана парадни форма тIайийхар береша. Лохерча классашка пионерски сбор йир, баьччах дола диафильмаш хьекхар, беседаш йир. ХIаьта лакхерча классашка комсомола III съезде В. И. Ленина даь къамаьл, «Великий почин» яха, кхыдола балхаш Iомадир.

Школа комсомольцаш цхьаккха а юстара воацаш ленински зачете дакъа лоацаш ба. Укхаза кхаь этапагIа екъалу из. Хьалхарча этапе къаьст-къаьстан коллективнии декхараш тIанийду, шоллагIча этапе уж мишта кхоачашду хьож, кхоалагIча этапе хIара комсомольцо отчет лу, шийи а коллективни а декхараш кхоачашдарга хьежжа отметкаш уттаю.

Кхетамеи хьехамеи балхий шоайла бувзам ба. Ше деш дола хIама сенна эш, цох фу пайда боал ца ховш хилча дог лазаш дац цхьанне а. Цудухьа классеи арахьареи болх дIахьош дешархошта моллагIа общественни гIулакх тIадуллаш цар сенца безам ба, сенах сакъердалу хвож хьехархой, классай кулгалхой. Цул тIехьагIа хIаранена цунна дуургдола гIулакх тIадулл. ХIаьта цар из дизза кхоачаш а ду. Иштта лакхерча классашкарча дешархой новкъосталца тайп-тайпара вIашагIдеттадалар дIаккхухь. Масала, «Красный молот» заводерча коммунистически къахьегама ударникашца слесарца А. А. Барановца, бригадирaца В. И. Абрамовца, ГрозНИИ болхлочунца Б. А. Белоусовца вIашагIбеттабалар хилар 8—10 классерча дешархой. Шоай балхах лаьца сакъердаме дийцар цар. хьаькъале хьехамаш дир бераштa. Иштта цу тайпара мероприятеш дIаккхахьаро къахьегамах бола берий кхетам лакхбу, производстванеи школанеи юкъера бувзам чIоагIбу.

Школа дружинас Космодемьянская Зояй цIи лелаю. Цун сийна ноябра 29 дийнахь 3—7 классашкарча пионерий сбор хилар школе.

Шоай самообразовани, кхетам лакхбара дуккхьал учебникаш дешарах кхоачам баь ца Iеш газеташ, кхыдола литература деш. «Комсомольское племя», «Комсомольская правда» газеташ, «Пионер», «Вожатый», «Юный натуралист», «Техника — молодежи», «Къона коммунист» яха журналаш яздаь 7—10 классашкара дешархой дукха ба. Дешархой, къаьстта лакхерча классашкара бераш, дика кхеташ боландаь, царна моллагIа гIулакх тIадилла бIукъожабац хьехархоша. Лекторски группа я школе болх беш. Цунна чубоагIа дикагIбола дешархой - активисташ. ЛаьрххIа оттаьча планагIа болх бу лекторски группа. Тайп-тайпарча темаех лаьца я цар ешаш йола лекцеш, еш йола беседаш.

Къаьстта теркам тIабахийта кийчлу школа коллектив Республика 50 шу дизарга. Цу дезача денна хетаяь белгалара мероприятеш чакхйоах школе. Масала, доттагIлен фестивалаш дIаккхухь, Грозне БIаь дийнахь лаьттача тIема доакъошхоща вIашагIбетталу, тIом лаьттачеи исторически моттигашка походаш ю. Укх деношка «Горянка», «Россиянка» яхача темах лаьца доттагIлен сайре хилар школе. Иштта республика промышленни предприятеша арахецача продукце стенд кийчдеш да цу денна хетадаь.

ТIема - патриотически кхетам балара балха а дика йоакхо ю школе. Из болх дIахьош волча школа военрука нов. Мнояна топаш кхувсара кружок вIашагIъеллай. «Нийса топ кхоссар» яха цIи яккхара яхь лелаю дешархоша. 42 очкол кIезигагIа даккха йиш яц. Шовзткънел совгIча дешархочо кхоачашъяьй из. Иштта цо лелаю парашутни фотокружоки. Эггара халагIен сакъердамегIси я «Туризм» яха кружок. КIезига бац цу кружоке дакъа лаца безам бараш. Укх шера Серго Орджоникидзе маршрутагIа лоаман ГIалгIайче баха хилар дешархой. Мужечарча с. Орджоникидзе музее, Г. Ахриев дIаведла воаллача, Эрза, Хамха, Хьуле, Iармхе, кхычахьа хилар уж. 35 дешархочоа «СССР турист» яха цIи еннай. Цхьа дика хIама карагIдаьлар дешархошта. Цар шоаш мел хиннача моттигий сурташ а даьха шоаш цIабаьхкача школе «Лоаман ГIалгIайче» яха диафильм хьекхар. Дувцилга яц цох берашта меттсл боккхачарна а мел салоIам хилар.

Тешшаме ала йиш я, дешархой вахар сагота хургдар, нагахьа санна хьехархой коллективо классал арахьара болх дика вIаштIехьбаьккхабецаре, дукха сакъердаме мероприятеш дIа ца кхухьаре. Цу гIулакхо хьехархоштеи дешархоштеи юкъера бувзам чIоагIбу. ТIаккха цунга хьежжа дика лел дешара гIулакхаш а. Вай укх тIа школе беш болча боккхача кхетама балхах цхьадараш мара дийцадац. Цох а хов № 1 йолча школе кхыдола дика лелилга.

Х. АРШМАТОВ.



Грозненски химически комбината № 108-110 йолча цеха коллективо чIоагIа лоархIаш, сийдеш ва къахьегама ветеран вокхагIвола аппаратчик Пархомин Анатолий Петрович. Хьинаре къахьегарца даьккхад цо из сий. Цеха болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца елар цунна коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи. Дукххача шерашка хьинаре къахьегарах дукха совгIаташ тийннад цунна. Царна юкъе я Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота, Ленински Юбилейни медаль.

СУРТА ТIА: вокхагIвола аппаратчик А. Пархомин.

С. Хутаева сурт.

11 эзар квартира чу газ чуйиллай

КПСС XXIV съезда решенеши СССР профсоюзий XV съезда яха йоагтIача тайпара накъаяхара сийна тIайийца доккхагIдола социалистически декхараши кхоачаш а деш, «Чечингаз» производственни управлене болхлой, инженерно - технически балхаш дерий, гIулакхерча наьха коллективо ханал хьалха 15 декабре кхоачашъяьй нийслагIча пятилетка хьалхарча шера план:

— потребителашта еннай 2210 миллион кубически метр сетевойи 6950 тонн коачеи газ;

— сеташка йовш йола газ. 3,0 процент кIезиг а яь, цуи чотах 17,0 эзар сома пайда баьб;

— план кхоачашъяьй газ дIаюха екъа газопроводаш эксплуатаце дIаялараи квартирашка газ чуйиллараи;

— городашкеи нах бахача пункташкеи газах дIахеттай 70 километр газови сеть, царех юрташка 17,6 километр;

— газови доагор кхаьчад 11400 дозалга, царех 4000 совгIа колхозхойи совхозий болхлойи цIеношка бахарашка;

— газ йоагаергйолаш кийчъяьй 75 коммунально-бытовой объект.

— кхы тIа а дIахецаргья 106 миллион кубометр мехкдаьттаца цхьана йоагIа гази 250 тонн коача гази;

— шера итогегIа планал совгIа баь пайда 154,0 эзар сома хургба;

— республикерча газови боахамашка къахьегаш 246 коммунистически къахьегама ударник ба, яхье хьалха латт коммунистически къахьегама бригадаши ударникаши.

СССР профсоюзий XV съезда яха йоагтIача тайпара накъаяра сийна Нохч-ГIалгIай АССР чуIеча цIеной-коммунальни боахама предприятешта юкъе эггара хьалхагIа социалистически яхь а йоаржаяь, «Чечингаз» производственни управлене газови боахамий коллективаша шоай дерригa низаш тIадохийтаргда 9 пятилетка шоллагIча шера паччахьалкхен план кхоачашъяра.

А. ЗЯЗИН,
управлене начальник.
Д. ДЕМИДОВ,
партбюро секретарь.
Г. КРУГЛОВА,
месткома председатель.

Рапорт лу гIишлошъераша

«Чечингсельстрой» треста коллективо, нийслагIча пятилетка хьалхарча шера заданеш толаме кхоачашъяра лелаеча социалистически яхьа юкъе а яха, план ханал хьалха кхоачашъяьй: генеральни подрядагIа — 1971 шера 12 декабрга кхачалехьа, шийи низашца — 1971 шера 1 декабрга кхачалехьа.

Къахьегама овсарле лакхъяра план 105,2 процент кхоачашъяьй, дIадахача шера цу ханна хиннaчунца нийсйича 16 процент из лакх а еш.

Болх беча цхьаннена лоархIаш бетта юкъера алапи 11 бетта планаца нийсдича 102,1 процент хиннад. Цунах юкъера алапи дIадахача шера цу ханаца нийсдича 6,4 процент даьккхдаьд.

1971 шера 11 бетта 378 эзар сома пайда баьб.

1971 шерах юхедисача деношка планагIа лаьрхIа еррига промышлении, культурно - бытовой, чуIеча цIеной, юртбоахама гIулакхашта лаьрхIа объекташ тешшаме эксплуатаце дIаялара, нийслагIча пятилетка шоллагIча шера чотах ма могга дукхагIа балхаш дара шоай дерригa низаш тIадахийтад Нохч - ГIалгIайчен юрташка гIирсаш дераша.

З. ИСМАИЛОВ,
«Чечингсельстрой» треста управляющи.

КОНКУРСЕ КОТБАЬННАРАШ

Республикерча промышленни предприятешка, гIишлошъеча, транспортни, бувзама, коммунальни организацешка, юрта боахаме, электроэнерги кхоярaи цох дикагIа пайда эцараи тIаерзаяь тийннача 22 рационализаторски предложенега укх деношка хьежар республикански конкурса жюри. Уж предложенеш производствана юкъеяхьарах кхояьй 8248,9 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. 120,1 эзар гикакалорий Iи, 6121 тонн доагор.

ВКЗ яхача яьшкарча газови горелкашта реконструкци яра Грозненски объединени ТЭЦ-а рационализатораша, А. А. Зуева, С. А. Михеевас, В. С. Кима еннача предложенена хьалхара преми хьожаяьй. Духхьал цу цхьан предложене шера производствана кхою 437,8 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 4200 гикакалорий Iи, хIаьта из мероприяти чакхъяккхара дIадахийта ахча кIезига мара а дац. Из предложени юкъеяхьа лаьрхIад СССР кхыча электростанцешка а.

ШоллагIйола преми хьожаяьй «ДIахо а технически конструкци эргальккха кувцара, бурувтохарга дIабода мах лохбара, тIерча меловни скважинашта тоха бурув онхагIа тохара» тIаерзаяьча Старогрозненски бурувтохара балхий управлене рационализатораша А. М. Гончаренкос, Ю. А. Лутовинова, Н. Д. Головенкос еннача рационализаторски предложенена. Цу предложене торо хулийт промежуточни колоннаш Iочу а ца йохийташ буров тоха. Из бахьан долаш скважинана тохаш дола бурув 50 дин бийсеи хьалха техий доал. Цул совгIа шера бурувтохача кхоеш йола электроэнерги 289,1 эзар киловатт - сахьат да. Из предложени производствана юкъехахьа йиш йолаш я вай мехка тIехкIоарга бурувтохача моттигашка.

Иштта шоллагIа моттиг еннай «Красный молот» завода рационализатораша Б. Ф. Шемякина, Ю. С. Усачева еннача предложенена. Цо шера кхояйта электроэнерги 79,4 эзар киловатт-сахьат да.

Цул совгIа кхоъ кхоалагIа йолеи кхоъ поощрительни премеш еннай Грозненски химически комбината, ТЭЦ-2 ТЭЦ-4, «Грозэнерго» Западни электрически сетий рационализатораштa.

Республикански конкурсе премеш хьожаяь предложенеш электрически йовхалеи энерги кхояра тIаерзаяь йолча Еррингсоюзни конкурсе дIайохьийтаргья.

Республикански конкурс йолча хана хьинаре дакъа лацарах энергосистема предприяте цхьаболча болхлошта, иштта потребителашта совгIаташ деннад.

А. МИХАЙЛОВ,
«Грозэнерго» энергосбыта керттера инженер.

Транспортникий толам

Республикерча гIишлошъерий хьашташ дизза кхоачашдара къахьегама вахте латтача «Чечингстройтранс» производственни объединене болхлоша дикача къахьегама толамаща чакхдаьккхад пятилетка хьалхара шу. Халкъа боахама мухь дIа-юха бахьара шера план 20-ча декабре кхоачашъяьй цар. Ер бутт бовлехьа республикерча гIишлошъерашта планал совгIа дIа-юха хьоргба 200 эзар тонн мухь. Производственни объединене чу мел йоагIача гаражий, филиалий коллективаша а толамца кхоачашъяьй шера план. Кхы а шоай хьинар айдаь тIадоагIача шера чотах къахьегаш ба уж.

М. ПЛЮЩ.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАЬД

КПСС XXIV съезда решенеш толамца кхоачашъяра Ножай -Юрта района боахамашта юкъе яьржача яхье хьалха латт А. Шерипова цIерагIара колхоз. ХIаьта мишта кхаьчаб уж цу толамашка.

Шу дIадолалушшехьа ерригача отраслешка нийслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржайир колхозе. Шоаш тIайийца декхараш кхоачашдара берригa низ тIабахийтар къахьегамхоша.

Колхозе боккха теркам тIабохийт къаьстта тхьамка кхедара. Из мах бола культура кхеяра колхоза лоаман хьалашка дукха къахьега дезац, дукха хIама дIадахийта дезац. ХIаьта хьабоала цIена пайда боккха ба.

ПланагIа 73 гектара тIа де дезача 88 гектара тIа дIадийнадар колхозхоша укх шера тхьамка. Цул совгIа дукха нах ба боахаме из культура кхеяра йоккха опыт Iоаяь, говзал йолаш. ХIаьта шоашта ховш долчох бизза пайда а ийцар цар. Боахаме гIолла хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача ялхайтта центнер тхьамка чудера цар. Из районе эггара лакхагIа хьоккхам ба. ХIаьта социалистически декхарегIа 131 тонн доккха дезача паччахьалкхенга дехка тхьамка 143 тонн хилар. Из толам боаккхаш къаьстта дика къахьийгар Солтагириева Зарабатас, Дакаева Йисарес, Каташева Джугус, кхычар. Шоаш лелаяьча участкашкара гектараца дIанийсдича хIаранена тIара юкъера лаьрхIача 55—60 центнер тхьамка йоккъаенна лора чуера цар.

Во дац колхозхой паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара хьоккхамаш а. Масала, планагIа 500 центнер дохка дезаш хиннача боахама хьайбаш леладераша 837 тонн дулх декхар паччахьалкхенга.

Шоай декхараш дика довзаш, уж кхоачашдара хьинар кхо ца леш къахьийгар хьайбаш леладераша: Геримсултанов Джунайда, Магомадов Iабдулхьажа, кхыбараша.

Ховш хилар колхозхой тIадоагIача шера чуэцаргбола хьувкъам, укх шера еллача лардага хьежжа хургболга. Цудухьа дIадахача шера гурахь. укх бIаьсти дIайийна культураш чуэццашехь а боабелар уж укх гурахь дувргдолча ялата кийчо е. Цудухьа дикагIа йолча агротехнически хана удобренеш а яьккха дика хьаьнааьча лаьтта план эзар гектар йолча 1100 гектара тIа ялат дIаде карагIдаьлар колхозхошта. Дика къахьийгар зяба лаьтта оахаш хиннача механизаторашa а. ПланагIа 228 гектар аха дезаш хиннача 324 гектар лаьтта аьхар зяба лаьрхIа.

НийслагIча пятилетка план ханал хьалха тха боахамо кхоачашъергхилара белгало я, укх шера ерригача отраслешка баха даьха толамаш. ХIаьта цу толамех кхоачам хеташ а бац колхозхой, — йоах колхоза председатела Элсункаев Вахас.

В. ГАЙТЕМИРОВ.

ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОШТА ЛАЬРХIА

Араяьннай РСФСР юртбоахама Министерства «Сельские зори» журнала укх шерара тIеххьара шийттлагIа номер.

Цу номера тIа кепатехача статьяш тIеи корреспонденцеш тIеи дуккхагIча даькъе юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхебарахи хьайбай продуктивность лакхъярахи дувц.

«ВДНХ дипломанташ» яхача рубрикана кIал кепатехад, «Къилбаседа-ХIирий АССР Архонски станица «По заветам Ильича» колхоза болхлой «Архонкера коартолаш лелаераш» яхача дувцара. ХIаьта цу мах болча культура лакха хьувкъам кхебеш йоккха балха опыт Iоаяьй цу колхоза къахьегамхоша. ХIанз итт шу да цар хIара шера гектара тIара юкъера лаьрхIача 170—180 центнер коартолаш чуэца.

«Ялат кхедара — керттера теркам» яхача рубрикана кIал я Краснодарски юртбоахама Iилматохкама института болхлой группа язъяь «КIина — лакха качество» яха йоккха статья. Цу статья автораша дувц низ бола кIа кхедарах. Долчча бесса дувц цу тайпара кIа кхедеш юкъейоалае езача балха технологех. Нийслуча кхоачмбоалареxи уж юстардахара долча наькъехи.

Нохч-ГIалгIайи Къилбаседа-ХIирий автономни республикай авторий дукха сакъердам болаш, пайдане статьяш а цу номера тIа кепатеха. Иштта, Нохч-ГIалгIай республика Сунженски опытно-мелиоративни станце Iилман болхлоша А. Аристовеи, В. Мишаткинеи язъяь «ХьажкIашта химически оасар дар» яха статья я цу номера тIа. Из йийшача ховрга хьажкIий плантацешка оасар деш малагIча гербицидаша дуккхагIа пайда лу.

Аспиранта Л. Васильевас дувц Нохч-ГIалгIай республике минеральни органически удобренеш а йохкаш хий деккача лаьтташка гидуаргаш кхееш Iоаяьча опытах. Хьоккхамаш во дац. ХIара гектара тIара чуэца гидуаргий хьувкъам юкъера лаьрхIача бархI, цхьайтта центнерага кхоач. ХIаьта цунах юкъера лаьрхIача пхи центнер даьтта доаккх.

Зоотехника С. Агабалаева «72 килограмм тIаккхет» яхача статья тIа дувц, Къулбехьен Дагестане доакангара йоаккха продукци лакхъяра торонех. Окоташ чакхйоахаш хьахийна теркам тIаоваш дола бакъдараш хьагойт. Пайдане рекомендацеш лу.

ЧIоагIа пайдана я Дагестански юртбоахама института доцента Р. Махачевей зоотехника Ю. Юсуповей язъяь «ДикагIа йола вариант» яха статья. Цу тIа дувц йоккхача кIайча фухи къилбаседа - кавказски фухи йолча хьайкхарчашта промышленни скрещивани йича боалача пайдах.

Журнала цхьан страница тIа шоана гурга Дагестана Чародински района «Победа» колхоза дикагIа болча жаIуй Османов Кузусей Шарипов Могомедей сурташ. Цар кулгалдеча бригадашка укх массехк шера цхьатарра хIара бIаь жена тIехьара 115 Iаьхарг кхебу.

Цу тайпара журнала тIа кепатеха а Дагестанерча Сулейман Стальске района «Коммуна» совхоза бригадирий Кадималиев Алимирзеи Такез Шихабудинеи сурташ. Цар кулгалдеча бригадай коллективаша Iалама геттара во хьалаш доллашехьа хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 70—90 центнер комсаши хьачаши чуденад.

Цу оагIон тIа да Дербентски района «Победа» колхоза бригадира К. Кирхлерова яздаь «Плантацешка нийлхал юстаройаккхаш» яха дувцар. Цо ювца опыт ха, йовза пайдане да берригача комсаш лелаераштa.

Журнала декабрьски номера тIа кепатеха а сакъердамеи пайданеи таблица. Сомий бешамаштеи комсий плантацештеи зе деча хIамашта духхьал къовсам лоаттабеш малагIа химикаташ вIашагIъэйича пайданагIа да хьахьокх цу таблица, из журнала тIара хьа а яьккха дIайилла тIахьех оаха. БIаьсти а аьхки а накъаяргья шоана из таблица.

Юртбоахама тайп-тайпарча отраслей производстве Iоаяь опыт ювцаш кхы а дукха материалаш я журнала декабрьски номера тIа кепатеха. Уж еша могаю оаха.

С. ЧЕРВОНЫЙ.

КАГИРХОШТА — ТIЕМА-ПАТРИОТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Кхувш йоагlача тlехьенна тlема - патриотически кхетам балара гlулакхa йоккха моттиг кхоач школага. Дахьен истори, кхычарех тийша хlама доацаш хилар духьа халкъо лоаттабаь къовсам Iомабаро, чурен дунен халкъашта юкъерен хьалаш довзийтаро, революционни тlема-патриотически цIейш дездаро, Советий Мехка тlема историех дола книжкаш дешаро, тlема ветеранашца каст-каста вIашагIбеттабаларо. Дахье бахьан долаш баьча тlем тlа байнача бlухой кашамаш лорадаро — цу дерригача хlамаша цIенхаштта уйла яйтаргья дешархошка шоай Дай-мохк лорабара дакъе.

Кагирхошта тlема - патриотически кхетам балара дакъерча дукхача гlулакхашта юкъе боккхача лоархIаме да школьникашта дукхадезаденна «Зарница» яха Ерригсоюзни тlема-спортивни ловзар. Вай массава а тийшав из ловзар безам тlабодаши пайданеи хиларах. Цунца я организованности тlема дисциплинеи, строевой подготовка, топаш кхувсар, бувзама средстваш Iомаяр, саперни гlулакх, граждански оборона, юкхьанца юкъара медицински новкъостал дар, туризм, кхыйола юнармейски специальносташ.

Вай Нохч-ГIалгIайчу «Зарницана» юкъе дакъа лоацаш 70 эзар дешархо ва. Цхьаккха район яц «Зарница» яха ловзар ца хулаш. Халахете а, тlема-патриотически кхетамцара из тайпа гlулакх теркал ца деш кулгалхой болаш йола школаш а я.

Социалистически Дахьенна, Коммунистически парте, советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи гlулакхa боларам боацаш чIоагIа мутIахьа хургболаш кагий нахи мехкарийи хьалкхебара бокъонца массови школа а хинна дlаэттай вай халкъа революционни, тlема, къахьегама сийлен моттигашка гlолла комсомольцашеи кагирхошей еш йола Ерригсоюзни поход. Цу хана чIоагIа лоархIаме да тlемеи къахьегамеи сийлен музеяшта, цIеношта, уголокашта документаши реликвеши гулъе йиш хургйола сакъердаме маршруташ яр. Кагирхошта тlема-патриотически кхетам балара боккха лоархIам болаш я вай халкъа, цун Герзашцарча Низий турпал традицеш. Дахьен паргIатон лоIами бахьан долаш даьча тlемашка советски наха карагIдийнна денале гlулакхаш.

Партеи халкъеи сийлахьча традиценца школьникашта патриотически кхетам балара беш бола болх хьахьокх школашка тlемеи къахьегамеи сийлен цIеноши-музеяш вIашагIйохкаро.

Массехк шу дlадаьннад город Грознерча № 1 йолча школе-интернате, 3-ча, 12-ча, 32-ча юкъерча школашка, Автуреча школе, кхыча дешара заведенешка вIашагIъехка тlема сийлен музеяш йола.

КПСС ЦК, ВЛКСМ XVI съездагага дахьийтача моаршал тlа аьннад, «къахьега меттел, оборона лоаттае а, тlема знанеш Iомае, массаза аьннача оарцагIавала, Сийлахь - боккхача Октябра карагIдаьннараш бIарга са санна лораде, вай мехка оборонни низ, Советски Эскареи Тlема-Форда Флотеи тlема низ ма могга чIоагIбе кийчве хье» яха ленински васкет дизза кхоачашде деза вай мехка комсомольцаша, кагийча наха, мехкараша.

Оттаьча планагIа делабу дукхача школьни музеяй болх. ВIашагIъювхкаш я кердадараш лохаш йола группаш. Лер йоахачарна юкъера белгалбоал оформителаш, экскурсоводаш, лектораш. Хьехархой новкъосталца вIашагIъювхк комсомольски лекторски группаш.

Кагирхой социалистически патриотизма уйланца хьалкхебаран Дахье лорае уж кийчбаран боккхача лоархIаме ба гарнизона тlемахошца лоаттабу бувзами школашта лелаю шефствои. Эскара дакъа е подразделени хlара школа шеф хургйола гlулакх вIаштlехьдаккха деза.

Школьникашца беш бола тlема - патриотически болх школа наIара санагIа а хоададаь уж чухьа баьлча дена дIаболабе а лергIа а дIахо кхахьа а беза. Из партийни, комсомольски, пионерски организацей, ерригача педагогически коллектива декхар да.

Белгтала цу гlулакхa йоккхий торонаш йолаш ма вий историк, литератор, географ, кхыбола преподавателаш - предметникаш. Тlема - патриотически кхетам балара декхараш кхоачашдулургдолаши кхоачашде дезаши да школьни цикла дукха предметаш. Дай-мехкеи тlемех дувцаш йолча советски авторий произведенешта анализ яра хетаяьча литература урокаша йиш хулийт историе урокашка Iомаяь берий знанеш йицлургйоацача сийрдача образашца чIоагIъе.

Географе урокаш тlа тlемаприкладной хьисапера знанеши навыкаши Iомае йиш хургья кагийча нахага. Царца да топографически картех пайда эцар, карташи схемаши увттаю, моттиг йовза, къулба леладе Iомавалар.

Тlемий истори Iомадаро йиш хулийт тlема техника дегIа мишта ихай, тактикеи стратегии эргайоахаш тоа мишта яьй, тха инженерни гlулакхa тlа хувцамаш мишта хиннад дешархошта хайта.

Историе хьехархоша шоай урокаш тlа пайда эц картехи схематически планехи, мемуарнии художественнии литературах, укх ханага даьннача тlема ханарча газетехи листовкехи. Урокаш шоаш а каст-каста школьни е краеведчески музее, е шефство лелаеча эскара доакъой тlема сийлен цIеношка, байнача тlемахой вежарашха долча каша йисте, тlемаш лаьттача моттигашка чакхъяха мегаргья.

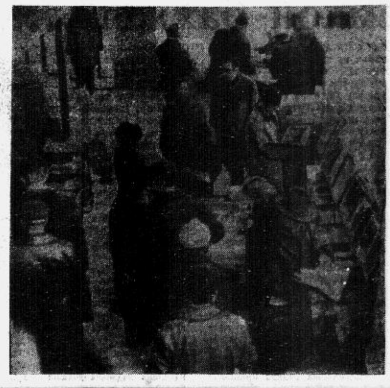
Ше дика хилар хьахьекхад тlема ветеранаша шоай эскара доакъой, подразделеней, къаьсткъаьстача бlухойи командирийи турпалалах дувцаш йолча «къонахчала урокаша» а.

ЧIоагIа лоархIаме да кагирхой ветеранашца хlара вIашагIкхетар кагирхошта дола цIей, йицлургйоаца, дог тохадолийташ йола событи а хинна дIаоттаргдолча тайпара гlулакх вIаштlехьдаккхар.

Лоацца аьлча, кагирхошта кхетам балара лоархIамегlарча гlулакхa йоккхий торонаш йолаш я. Хlаьта царех пайда эцилга комсомола боккхагlболча вежарех тийша да.

М. ПОПКОВ,

Запасера инарал - майор, «Зарница», яхача республиканскн тlема-спортивни ловзара командующи.



Советски книжка дукхадезаши дешаши ба Болгарера массе тайпара ханаши профессеши йолаш бола нах. Алхха дIадахача цхьан шера НРБ ийцай эрсийн советскин писателий 3 миллион гаргга издани.

СУРТА ТIА: советски книжка тика тlа.

БТА — ТАСС сурт.

АЛЕХИНА МЕМОРИАЛ

А. Алехин дагавохара хетаьча дунен халкъашта юкъерча турнире хьалхара ворхI моттиг лаьцар советски гроссмейстераша. Якха йиш йолча вурийтта очкох — цхьайтта очко яьккхар А. Карповеи Л. Штейнеи. Царна тlехьа ба 10,5 очко яьккха В. Смыслов, 10 очко яьккха Т. Петросяни, В. Тукмакови, 9,5 очко яьккха Б. Спасский, М. Таль. Турнира юкъе дакъа лоацаш хиннача кхычар результаташ я: Р. Бирна (США), Д. Бронштейна (СССР), В. Горта (Чехословаки) — 8,5, Ф. Георгиу (Румыни), Ф. Олафссона (Исланди), В. Савана (СССР) — 7,5, Ю. Балашова (СССР), В. Ульмана (ГДР) — 6,5, Б. Пармас (Югослави) — 6, Л. Лендьела (Венгри) — 4,5 очко.

Цу яхьий тlеххьарча туре Карпова эшавир Савон, Тала — Парма. Цхьаккха кот ца воалаш лейзар Бирн — Петросян, Горт — Смыслов, Тукмаков — Штейн, Балашов — Георгиу, Ульман — Лендьел. Ловзаю чакхдоаккхаш Спасске Олафссон эшавир, Бронштейна Корчной котвалийтар.

КХОАНЕНАХ ЙОЛЧА УЙЛАНЦА

Керда тlехье хьалкхеара йоакхо яр — из да хургйолча общества йоакхо яр. Таханарча кхетама балхо кийчду коммунизм хьалъерий сийлахь - доккхача эскара кхоанара ноахал.

А. С. Макаренкос аьдаьд: «Дагакхабалаш, кхетам балара процесс классе хинна ца Iеш, духьхьал вай лаьттан хlара квадратни метр тlа а хулаш хилар. Хlаьта бераша шоай ханах ши дакъа школе доацаш йоакх — дезале, коа, улица тlа».

Белгтала, дешархоша шоай мукъа ханах цхьа дакъа мара даккхац тайп-тайпарча кружокашка, общественни секцешка, турпоходашка, вешта аьлча организацонни гlулакхий формаш лелаеш хул, хlаьта дукхагlа йола ха доттагlала, хьашташ цаIаш хилара, ваха моттиг юкъара хилара принципах вIашагIйоллача коллективе йоакх (коашкара спортивни командаш, театр, музыка эзарий группаш, и. кх. дl.). Цхьабакъда, цкъаза Iовдалча гlулакхашта вIашагIдетталу бераш. Халахете а, берий дайшта-воаношта кIезига хов уж группаш малагlча «эзконетlа» хьахул, цига берашта юкъера гlулакхаш малагlча принципагlа вIаштlехьдувл, цига тхьамадаш малаш ба, хlанаб? Хlаьта цу тоаба дукхагlча хана цIенхашта Iоткъам ма бой кхувш боагlарий уйлашта, хетарашта, оамалашта лостам балара.

Улицана доал дулургдаш, нагахьа санна пионерски комсомольски организацеша, школера дlадара а яьнна, шоай болх дlахо бераш дахача моттигашка, коашка ца бойя.

Бераши кхувш боагlараши баххача моттиге царцара болх вIаштlехьбаккхара гlулакхa вай городе хlанзале цхьайола дика опыт вIаштlехьъяьннай. Хlанз городе бераш дахача моттигашка болх беш я 35 берий клуб. Бераши кхувш боагlараши баххача моттигашка царца беш бола болх дикагlа вIаштlехьбаккхара яьча Ерригсоюзни конкурса - хьажара 2-ча шера итогаш еш, ВЛКСМ Грознески горкома бюрос соцам баьб хьалхара моттиг Ленински района А. Гайдара цIерагlча клуба, шоллагlа моттиг Старопромысловски района «Дружба» яхача клуба, кхоалагlа моттиг Ленински района «Бригантина» яхача клуба хьожае, аьнна.

Ерригсоюзни хьажар дlахо хьош да. Цун итогаш ергья В. И. Ленина цIерагlча Ерригсоюзни пионерски организаце 50 шу дузаши СССР вIашагIъелла 50 шу дузаши. Цу цIейшта лерттlа накъабахара, шоай болх тоабара дукха къахьег клубий коллективаша.

Бераш даххача моттиге беш бола кхетама болх дика вIаштlехьбаргба цу гlулакхa эшаш йола материально - технически база йолча. Цхьабакъда, таханарча дийнахь эшача тайпара яц из. Берий цIеноши клубаши дукхагlйолча моттигашка подвалашкеи ахподвалашкеи я, культспортинвентарь тоъац. Берашца беча балха лаьрхlа квартплата тlара хьежадеш дола ахча дахийта доагlача гlулакхашка дахийтац.

Кхувш боагlараштa еззача тайпара профильни объединенеш вIашагIйохкара йоккхий торонаш я вай городе. Масала, «Къона химик», «Мехкдаьттахо», «Шаста пхьар», «Машеннаькъахо», кхыйола клубаш. Цига къестадергдар кхувш боагlарашта хьаде хlама хилийтарахи професси харжийтарахи дола дешаш. Цхьабакъда, цу деша йоагlаш йола уйла тlаяхийтац е городерча школаша а, е промышленни предприятеша а, организацеша а. Школана новкъостал де оарцагlбовла беза промышленни предприятейи организацейи комсомольцаш, вузий, техникумий студенташ, физкультураи спортеи дакъера методисташ.

Хlанз а кIезига пайда эц йолаш йолча торонех — школе йоацача учрежденеех-стадионаш, паркаш, спортивни гlирсаш, библиотекаш, къонача техникий, туристий, натуралистий станцеш, дахача моттигера берий клубаш. Дукхача школашка болх беш яц «Мукъача ден» клубаш. Дешар доацача дукхагlча хана дIакъайле хул школаш, бераш дахача моттигашка а бац кхетама болх, коашка берашта де хlама хилац, уж вIашагIтохаш саг вац.

Баххача моттигашка берашцеи кхувш боагlарашцеи бу болх вIаштlехьбаккхара деша хетаяь яр дукха ха йоагlаш Горьковски областа гор. Дзержинске хинна Ерригсоюзни семинар - совещани. Цу тайппара семинар яра хозахета хеража яцар Дзержинск, цига кхувш боагlарашта юкъе хулаш дола зуламаш вIалла а доацача дIакхоачадаьд, хlаьта берашцеи кхувш боагlарашцеи уж баххача моттигашка беш бола болх геттара дика вIаштlехьбаьккхаб.

Хlара шера дукхагlа чIоагIлу халкъа образоване органаштеи комсомола комитеташтеи юкъера творчески доттагlал. школаи комсомолеи цхьоагlо. Цхьана бехктокхаме я уж кхетама балхах хьахинначоа хьалхара. Из ба Советски Союза Коммунистически парте XXIV съездо хьалхашка отталь кхувш йоагlача тlехьенна коммунистически кхетам балара декхараш толаме кхоачашдергхиларах бола тешам.

М. РАШИДОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Доазол дехьара

«Унэна» маоистий политиках дувцар

УЛАН-БАТОР. (ТАСС). МНРП ЦК-аи МНР правительстваи орган долча «Унэн» газето араяьккхай «Хьан хьашташ лораду китайски кулгалхоша?» яха статья.

Массанена а ховш да машар чIоагIбара а дунен халкъашта юкъера кхоккам лаьгIбара а гlулакхa юкъе КНР-ас хьинаре дакъа лоацаргдолаш ООН-ера КНР-а законагlа йоагlа бокъонаш меттаоттаяра тlехьа а цунца ООН лоархlам лакхбе лерхlаш а 20 шу совгlа йолча хана хаддансеи принципиальнии къовсам лоаттабаьб социалистически мехкаша, эггара хьалхарча аргlана Советски Союзо а лоаттабеш, дунен прогрессивни халкъашца цхьана.

Бакъда КНР викалаша къамаьл деш йолча позице хьахьекхар КНР дунен халкъашта юкъерча организаце член хиларах хlанзарча китайски кулгалхоша машар безача халкъашта духьал бовлара, царца китайски халкъа а, шоай великодержавни — шовинистически гегемонистически гулакхаш кхоачашдара пайда ийбеш хилар, Советски Союза, социализма вежарашха долча мехкашта духьал юха а шийла тlом дlаболабе гlерташ уж хилар.

КПСС XXIV съездо оттаьча машара программа Iалаьмате боккхача лоархlаме хилар белгал а даьккха, «Унэна» язду: Вай ханарча событеша бакъду Советски Союз машара а халкъий кхерамзлен а йохалургйоаца чIоагIало хилар, кортамукъеи ший лоIамеи хилара, социальни прогресса тlехьа къовсам лоаттабеча дерригача пизий тешаме чIоагIало хилар. Из ала хlама доаца бакъдар да, из дохалургдац китайски кулгалхой цхьанна а хlиллаштеи дагалийцача аьл — дитаташтеи.

ООН Генеральни Ассамблея XXVI сесси хьажийтара Советски Союзо юкъейоалаяь герз дIадаккхара хьакъехьара Дерригдунен конференци гулъярах йола актуальнии лоархlамеи предложени хьаллаьцар ООН членаш долча дукха а дукхагlча мехкий делегацеша, яхаш белгалдоаккх дIахо газето. Дерригача мехкашта дезаш долча цу деша духьалара позици лаьцар духхьала шин делегаце — китайскии американскии делегацеша.

Империализмана духьалара хабар дувце а, боккъалдар аьлча китайски кулгалхоша къайлагlа хьаллоац тlемаи агрессенеи тlехьалаттараш. Из цlаькха а бакъду индо-пакистански деша хьакъехьа ООН-е КНР викало лаьцача позице. Малхбоален Пакистана дукхача миллионех латтача халкъа законагlа йоагlача бокъонийи хьаштийи ларда тlа проблема политически къоастаелга вIалла тlа а ца эцаш, китайски викал къайлагlа Вашингтонаца цхьана Индостански ах гlайрен тlара хьал дlахо а кхохкадеш дош оттаде гlерт.

Из деррига а дизза бакъду КНР ООН-а юкъегlолга дуккхача шерашка юхатийтта США хlанз ООН-е дувцача керттерча дешай хьакъехьа Китайца цхьана хиларо.

Монгольски халкъо дерригача прогрессивни халкъашца цхьана ООН Генеральни Ассамблея XXVI-ча сессе хlанзарча принципиальни дешай хьакъехьа китайски викалаша лаьцача позицех империализмана духьал лоаттабеча беррига юкъарча къовсама хьашташ дохкар а чIоаггlа сардам баккха доагlа гlулакх а лерхl.

ЛОАЦЦА

НЬЮ-ЙОРК, 21 декабрь. (ТАСС). ООН Генеральни Ассамблеяс Израилгара хьадийхар Iарбий лаьтташ низагlа дIалувцареи нах чубаха цIеноши дохадареи политика дIаяккхар, бlарча юрташ йохаелга, лийца боахкачеи совцабаьчеи пахаца къиза хулга дIадаккхар. Лаьрххlа йола резолюци тlаийцар ООН лаьрххlа йолча комитета докладагlа, цу тlа гучайоакх дIалийцача территоре тlара Iарбех бола нах дIабахара а дIалийца лаьтташ тlачIоагlде лерхlаш цига жуггий бахa ховшабара а тlаерзаяь политика.

ДЕЛИ, 21 декабрь. (ТАСС). «Инди ший лоIаме хилара духьал баьккха первай тlом», — мишта лаьрхlар Инде оборона министра Джагдживан Рама Бенгальски заливе США 7-ча флота кемаш дахийтар.

Деле дуккха нах гулбеннача митинге селхан къамаьл деш, оборона министр белгалдаьккхар низ баран кхерам тlаоттабаран Инди карагlорг ца хилар.

ВАШИНГТОН, 21 декабрь. (ТАСС). США президента Р. Никсонеи Англе премьер-министра Э. Хитеи Гамильтоне (Бермудски гlайренаш) дlайолайир шин дийнахьара переговораш.

Кlайча цIен кепайоазон хьакъехьарча дешай секретара Р. Зиглера хоам баь махиллара цар дийцар дунен торговлеи политикеи йlаьхача хана хинна хувцамаш, царца Англи Юкъарча рынка юкъе яхар а долаш.

ПОРП ЦК ПЛЕНУМ

ВАРШАВА, 21 декабрь. (ТАСС). Селхан укхаза хилар ПОРП ЦК шоллагlа Пленум. Из хетаьяр съезда хьалхарча дискуссе тlареи ПОРП VI съезда документаш тlареи хьадоагlача партийни организацей декхараштa.

Пленумо ладийгlар 1971 шера халкъа боахама план кхоачашъярахи 1972 шерарча декхарехи ПОРП ЦК Политбюро члена, ПНР Министрий Совета Председатела П. Ярошевича яьча докладага.

Пленум чакхйоалаш къамаьл дир ПОРП ЦК Хьалхарча секретара Э. Герека.

ПОРП съезда документашка хьежжа долча партийни организацей декхарех йола решени тlаийцар Пленумо.

ДРВ-е чуяйтай

ХАНОЙ, 21 декабрь. ТАСС корр. Б. Бубновеи, Б. Петровеи хьахойт.

Селхан Ханое хилар вьетнамскии доазал дехьарча журналисташта ДРВ МИД-а яь пресс-конференци.

Пресс-конференци йолча хана журналисташ болча боалабир 18 декабре Вьетнама Демократически Республика территоре тlа чуяйтача самолеташ тlара летчикаш.

Йист ца хулаш, кинои фотои камерашкахьа дlа ца хьажа гlерташ латтар нахах тlанк аьнна хьалийзача зала чу личии номер 535489694 йола воккхагlвола лейтенант Кеннет Рот Уэлс, личии номер 391360024 йола майор Леланд Луис Хильдебланд, личии номер 24927237 йола воккхагlвола лейтенант Самюэль Ричард Вауген, личии номер 470406482 йола майор Кеннет Ричард Джонсон.

Пресс-конференце къамаьл деш ДРВ МИД-а отдела заведующе Нго Диена карта тlа хьахьекхар ДРВ сигалара доазонаш дохадаь тlаяьхка США ВВС 4 самолет Вьетнамски халкъа эскара подразделенеша 18 декабре чуяхкийяхача провинцешкареи Виньминь та Куангбинь, Хатэй, Виньфу яхача зонереи моттигаш.

Нго Диена белгалдаьккхар укх тlеххьарча хана американски самолеташ тlа-тlа дукхагlа ДРВ суверенитетаи кхерамаленнеи тlагlерташ хилар, республика дуккхача районашка бомбаш а етташ. ДРВ МИД викало хьадда харцахьа хlама лаьрхlар вIашагlкхийттача Штаташа Вьетнамера, Лаосер, Камбоджера агресси дlахо еши шеръеши хилар, Вьетнама Демократически Республикана духьал леладу агрессивни гlулакхаш хьем боацаш сиха соцаделга американски правительствагара хьа а дийхар.



Дуккха шераш хьалхагlа денз герз кара а ийца лоалаи къелаи духьала къовсам лоаттабу Дофаре, Аравийски ах гlайрен тlарча Оман яхача английски протектората къулба - малхбузехьарча дакъа тlа бахача наха. Цунна кулгалдеш я Персидски заливера дlалаьца зона мукъаяккхара Къаман фронт. Цун декхар — английски колонизатораш шоай ерригача аравийски владенешкара лелхабар. Дофара патриоташ дlахо а тlом беш ба английски оккупационни бlунеи Омана султана наемникаштеи духьала.

СУРТА ТIА: тlема кийчо еча занятешкара кортамукъалеи эскара бlухой.

П. ЕЖОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТЕЛЕВИДЕНИ

23 декабрь

10.00 — Передачай программа. 10.05 — Кердадараш. 10.15 — Дешархошта. «Декатха илли». 10.45 — «Со вахаш дола цIа» яха художественни фильм. 12.20 — Кердадараш. 17.00 — Передачай программа. 17.05 — Кердадараш. 17.20 — Дешархошта. Цlе галстукаш яда чемпионаш. 17.45 — Киножурнал. 17.55 — Юртбоахама знанеи школа. 18.10 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.30 — Миллионий ленински университет «Халкъа хьал — торо лачкьяр парте керттера йоакхо я». 19.00 — Фадеев вь 70 шу дизара хетаяь торжественни заседани. Чайковске цIерагlча концертни залера трансляци. 23.30 — «Ха». Информационни программа. 21.00 — Чайковске цIерагlча концертни залера трансляци дlахоахьар. 22.30 — Концерт. 22.55 — Кердадараш.

24 декабрь

10.05 — Кердадараш. 10.15 — Дешархошта. Iалама хьахой. 10.40 — «Йисте ялаза йола повесть» яха художественни фильм. 12.15 — Концерт. 13.00 — Кердадараш. 17.40 — Передачай программа. 17.45 — Дыпак тешаш бараштеи па тешшбафаштеи. 18.05 — Киножурнал. 18.15 — КПСС XXIV съезда соцамаш кхоачашде. Хьалхле яьккхай (гlалгlай меттала). 18.35 — Телевизионни кердадараш (гlалгlай, эрсий меттала). 18.55 — Хоамаш, реклама. 19.00 — Композитор Спендиаров вь 100 шу дизара хетаяь торжественни заседании концертни. СССР Доккхача театрера трансляци. 20.00 — «Ха». Информационни программа. 20.30 — СССР Доккхача театрера трансляци. 21.50 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 22.20 — Короткометражни фильмаш. 22.40 — Пlаи олимпиада дlайолаялар. 23.10 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаIацах. 23.45 — Кердадараш.

РАДИО

23 декабрь

6.30 — «Юртара вахар» (гlалгlай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — «Боккхагlа бараша баьча хьехамах» яха очерк (нохчий меттала). 8.40 — Концерт (эрсий меттала). 9.15 — «Яхьа керте» яха репортаж (эрсий меттала). 9.30 — «Шоана кхаллах» яха радиожурнал (гlалгlай меттала). 9.50 — Къамаьл ду «Красный молот» заводе радио общественни редакце (эрсий меттала). 16.00 — «Къона тlехье» Пионераштеи дешархоштеи йола передача (нохчий меттала). 16.15 — «Юрта сайре тlаера» яха корреспонденци (гlалгlай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).

24 декабрь

6.30 — «Юрта Iуьре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — «Атеизмеи социалистически культуреи» яха беседа (гlалгlай меттала) 8.40 — Ашараш 8.45 — «СССР-а Лакхехьарча Совета III сессе соцамаш кхоачашде». яха корреспонденци (нохчий меттала). 9.15 — «Цlе кхоч» яха дувцар (нохчий меттала). 9.30 — «Дукха еза Кавказ» яхача иллей концерт (нохчий меттала). 16.00 — Микрофона хьалхашка — Нохч-ГIалгIай телевиденеи радиовешанеи инструментальни ансамбль а солисташ а (гlалгlай меттала). 16.25 — «Прогрессеи опыти» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.45 — «Хьехархо» яха радиоочерк (гlалгlай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоллеи Грознеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Iуйрийна дохк а доаллаш, малхбоалехьара гlийло мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гlолла 3—8, Грозне 4—6 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шии буси хувцалуш морхаш а йолаш, хьалхарча ах юкъагlа лаьгlо догlа а делхаш, вокх юхейисача хана дукхагlча даькъе йоачап а йоацаш, дохк а доаллаш, лостам хувцаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 0—5 градус шелал йолаши деношка 2—7 градус йIовхал йолаши хила а тарлу.

Метеостанци.

ЭЦАРХОЙ ТЕРКАМГА!

27-ча декабре оршотдийнахь городий Грозне, Гудермеса, МалгIабика, болхлой поселкай йоккхий промтоварни тикаш кхыча деношка санна болх беш хургья.

Нохч - ГIалгIай АССР торговле министерство.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж) Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-51, 364051, ул. Ленина, 11 (3-й этаж) Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05296. Заказ № 10924